አማርኛ

እንደ መጀመሪያ ቋንቋ

የተማሪ መጽሐፍ

፯ኛ ክፍል

አማርኛ

እንደመጀመሪያ ቋንቋ

የተማሪ መፅሐፍ

፮ (6) ክፍል

አዘጋጆች

ዐፀደማርያም ሲሻው ወግደረሰኝ

ዳንኤል ገላነው ምህረት

ጉድብ ንጉሴ ካሳ

ገምጋሚና አርታኢ

መስፍን ደፈረሱ ወልደመድህን

ትንቢት ግርማ ሐይሉ

ፋሲል ብዙነህ በቀለ

ጥራት ተቆጣጣሪና ገምጋሚ

ፍሬህይወት አሰፋ ከበደ

አስተባባሪ

ጌታቸው ታለማ አጥናፉ

አቀማመጥ እና ስዕል እንጦጦ ፖሊ ቴክኒክ ኮሌጅ(TMS)

©የመፅሐፉ ህጋዊ ቅጂ ባለቤት 2014 ዓ.ም የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት ቢሮ ነው::

ምስጋና

ይህን የትምህርት መጽሐፍ ከዝግጅት ጀምሮ በከተማችን በሚያስተምሩ መምህራን እንዲዘጋጅ በማድረግ፣ አስፈላጊውን በጀት በማስፈቀድ እንዲሁም በጥብቅ ዲስፕሊን እንዲመራ ላደረጉት ከፍተኛ ሙያዊና አስተዳደራዊ ድጋፍ ላደረጉት ለትምህርት ቢሮ ኃላፊ **አቶ ዘላለም ሙላቱ**፣

እንዲሁም የዝግጅቱ ስራ ቁልፍ ስራ መሆኑን ተረድተው ትኩረት በመስጠት በሚያጋጥሙ ችግሮች መፍትሄ በመስጠት፣ የአፈጻጸም ሂደቱን በመከታተል፣ በመገምገም ሁሌም ከጎናችን ለነበሩ የትምህርት ቢሮ የማኔጅመንት አባላት የስርዓተ ትምህርት ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ **አቶ አድማሱ ደቻሳ** ፣ የትምህርት ቴክኖሎጂ ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ **አቶ ዳኛው ገብሩ**፣ የመምህራን ልማት ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ **አቶ ሳምሶን መለሰ** ፣ ለትምህርት ቢሮ ኃላፊ አማካሪ **ወ/ሮ አበበች ነጋሽ** ፣ ለትምህርት ቢሮ ጽ/ቤት ኃላፊ **አቶ ሲሳይ እንዳለ** ፣ ለቴክኒክ አማካሪ **አቶ ደስታ መርሻ** ላበረከቱት አስተዋጽኦ ምስጋና ይገባቸዋል::

በመጨረሻም መጽሐፉ ተጀምሮ እስኪጠናቀቅ ድረስ **የትምህርት ቤት ርዕሰ መምህራን** ለአዘጋጅ መምህራን ከዚህ በላይ ስራ የለም በማለት ፍቃድ በመስጠትና የሞራል ድጋፍ ስላደረጋችሁም ምስጋናችን እናቀርባለን::

ማውጫ

ይዘት ገፅ

መግቢያ
.....IV

ምዕራፍ አንድ
ባህላዊ አለባበስ.....1

ምዕራፍ ሁለት
ታዋቂ አትሌቶች.....14

ምዕራፍ ሶስት
ቃላዊ ግጥም.....26

ምዕራፍ አራት
ዘመናዊ ግብርና.....43

ምዕራፍ አምስት
ቱሪዝም.....59

ምዕራፍ ስድስት
ጸረ- አደንዛዥ እጾች.....76

ምዕራፍ ሰባት
የጥላቻ ንግግር.....90

ምዕራፍ ስምንት
ኤች አይ ቪ ኤድስ.....103

ምዕራፍ ዘጠኝ
ባህላዊ ልማዶች.....116

ምዕራፍ አስር
ሴቶችን ማብቃት.....130

አባሪ
.....147

ዋቢ መጽሐፍት
.....150

መግቢያ

ይህ መጽሐፍ አማርኛን በመጀመሪያ ቋንቋነት የሚማሩ የ6ኛ ክፍልተማሪዎች በቋንቋዉ በብቃት ማዳመጥ፣ መናገር፣ ማንበብና መጻፍእንዲችሉ፤በተጨማሪም የቃላት እና የሰዋስው ዕውቀት እንዲያገኙ ለማድረግ የተዘጋጀ የሥርዓተ ትምህርት አካል ነው። ከዚህ በተጨማሪምመጽሐፉ ለዚህ የክፍል ደረጃ ሥርዓተ ትምህርትና ለሚሰጠው የትምህርትሽፋን መረጃ ይሰጣል። ከዚህም በላይ ተማሪዎችና ወላጆች በትምህርት ቤትየተከናወኑ ተግባራትን ለማስቀጠልና ይበልጥ ለማዳበር በጋራ ለመሥራትያስችላቸዋል።

መሰረታዊ መርሆዎች

- ተማሪዎች በማህበረሰብ ሕይወት ውስጥ አስፈላጊ ስለሆኑ የማዳመጥይዘቶችና ርዕሰ ጉዳዮች ይማራሉ።
- ለእነዚህ የማዳመጥ ይዘቶችና ርዕሰ ጉዳዮች የተጻፉ ምንባቦችንካዳመጡ በኋላ፣ በእነሱ ላይ በመመስረት ይናገራሉ።
- በቀጣይም በማሕበረሰቡ ውስጥ አስፈላጊ ስለሆኑ የምንባብ ይዘቶችና ርዕሰ ጉዳዮች ይማራሉ።
- ስለእነዚህ የምንባብ ይዘቶች የተጻፉ ምንባቦችን ካነበቡ በኋላ ፣ በእነሱ ላይ በመመስረት ጽሁፍ ይጽፋሉ።
- አራቱን ክሂሎች ከላይ በተቀመጠው መሰረት ከተማሩ በኋላ በክፍል ሶስትና አምስት የቀረቡትን የቃላትና የሰዋስው ትምህርቶችን በየምዕራፉ በተገለጸው ዓላማ መሰረትይማራሉ።
- ተማሪዎች በግላቸው ብቻ ሳይሆን አብረዋቸው ከሚማሩ ጓደኞቻቸው ጋር ይማራሉ።

በቤት ውስጥ ከቤተሰብ ጋር መማር

ተማሪዎች በትምህርት ቤት የሚቀስሟቸውና በቤታቸው ከወላጆቻቸው ጋር የሚሠሯቸው በርካታ ትምህርታዊ ተግባራት አሉ። ከእነዚህ ተግባራት ቢያንስ የተወሰኑትን ከልጆቻቸው ጋር በጋራ እንዲሠሩ ይጠበቃል።

፩. የየዕለቱን ትምህርት ይዘት በተመለከተ ከቴሌቪዥን፣ ከሬዲዮ ወይም ከድረገጽ ስለርዕሰ ጉዳዩ አዳምጡ ወይም ተመልከቱ።

፪. ልጆች የተሰጣቸውን የቤትሥራ ሲሠሩ፣ ራስን ወይም ሌሎች የቤተሰብ አባላትን በቃለመጠይቅ፣ ንግግርን በመጻፍ ወይም በንግግር ልምምድ ወቅት በመሳተፍ አብሮ መሥራት ተገቢ ነው።

፫. ወላጆች የሳምንቱን ወይም የዕለቱን የምንባብ ይዘት ወይም ርዕሰ ጉዳይ ልጆቻችሁን በመጠየቅ ተረዱ።በትምህርት ቤት ያነበቧቸውን ምንባቦች በጋራ አንብቡ። ይህንንም ልጆች ወይም ወላጆች ለብቻ ወይም በየተራ በማንበብ ሊተገብሩት ይችላሉ፤

፬. ልጆቻችሁን የተለያዩ ጥያቄዎችን በመጠየቅ ስለምንባቡ ተወያዩ፤

፭. ስለርዕሰ ጉዳዩ የሚያወሱ ሌሎች ጽሁፎችን ከመጻሕፍት፣ ከጋዜጦች ወይም ከመጽሔቶች ፈልጋችሁ አንብቡ።

፮. በግል ያንብቡ (ልጆች ራሳቸውን ችለው በግላቸው እንዲያነቡ አበረታቱ)፤ ከዚያም ስላነበቡት ጉዳይ ተወያዩ።

፯. ልጆች በክፍል ውስጥ ምን ምን እንደተማሩ ደብተራቸውን በጋራ ተመልከቱ፤ ስለምን እንደተማሩና ምን እንደተሰማቸው የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች በማንሳት ተወያዩ።

፰. የመጻፍ ችሎታቸውን ለማዳበር የተማሯቸውን ዝርዝር ክሂሎች በመረዳት ምን እንደተማሩ ለማወቅ የሚከተሉትን ዓይነት ጥያቄዎች ልጆቹን ጠይቋቸው። ለምሳሌ፦ የቃላቱ ፊደላት በተገቢ ሁኔታ ተጽፈዋል /ተሰድረዋል/ ወይ? በዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉት ሥርዓተ ነጥቦች (አራት ነጥብ፣ነጠላ ሰረዝ፣ ድርብ ሰረዝና

የመሳሰሉት) በተገቢ ቦታቸው ገብተዋል ወይ? ወዘተ.

፱. ልጆች አጫጭር ደብዳቤዎች ለምሳሌ፡- ለቤተሰብ አባላት ወይም ለጓደኞች) እንዲጽፉ በዕለቱ ወይም በሳምንቱ ስለተከሰቱ ጉዳዮች ያላቸውን አስተያየት ወዘተ... እንዲጽፉ አበረታቷቸው።

አማርኛ
፮ኛ ክፍል

ምዕራፍ አንድ

ባህላዊ አለባበስ

ከምዕራፉ የሚጠበቅ ውጤት፡- ተማሪዎች ከዚህ ትምህርት በኋላ፡-

ትክክለኛውን አገላለፅ ተጠቅማችሁ በተገቢው ፍጥነት ታነባላችሁ፡፡

የቃላትን አገባባዊ ሥርዓት ተከትላችሁ አረፍተነገር ትመሰርታላችሁ፡፡

ከምንባቡ ውስጥ ለወጡ ውስብስብ ቃላት ፍቺ ትሰጣላችሁ፡፡

ቃላትን እያጣመራችሁ ታነባላችሁ፡፡

በፅሁፍ ውስጥ ያሉ ስርዓተ ነጥቦችን በተገቢው መንገድ ትጠቀማላችሁ፡፡

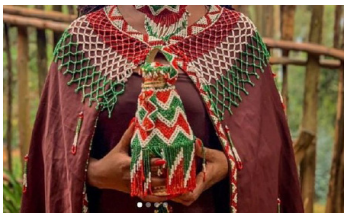
ክፍል አንድ፦ማዳምጥ እና መናገር

የሀገር ባህል ቀሚስ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃላችሁ መልሱ።

1. ከስዕሉ በመነሳት ምንባቡ ስለምን የሚገልፅ ይመስላችኋል?
2. ከስዕሉ ላይ ምን ምን አይነት ባህላዊ ቀሚሶችን አስተዋላችሁ?

የማዳመጥ ሂደት

‹‹የሀገር ባህል ቀሚስ›› በሚል ርዕስ የቀረበውን መረጃ ሰጪ ምንባብ መምህራችሁ ሲያነብላችሁ የምንባቡን ጭምቅ ሀሳብ ለማወቅ ማስታወሻ እየያዛችሁ አዳምጡ።

አዳምጦ መረዳት

ተግባር ሁለት

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መምህራችሁ ሲያነቡላችሁ ባዳመጣችሁት መሰረት በቃል መልሱ።

1. ባህላዊ አለባበሶች በምን በምን አጋጣሚዎች ይለበሳሉ?
2. ባህላዊ አለባበስ ከዘመናዊ አለባበስ በምን ይለያል?
3. ባህላዊ ልብሶች ከምን ከምን ይዘጋጃሉ?
4. በምንባቡ ውስጥ ከቀረበው የባህል አለባበስ ሌላ ምን አይነት ባህላዊ አለባበስ ታውቃላችሁ?
5. ባህላዊ አለባበሶቻችን ጠብቀን ለማቆየት ከእያንዳንዳችን ምን ይጠበቃል?

ተግባር ሶስት

በአዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት ለሚከተሉት ቃላት አውዳዊ ፍቺ ስጡ

ሀ. ትውፊት

መ. በየፈርጁ

ለ. ሀገረኛ

ሠ. አጥቢያ

ሐ. ሸማ ሰሪ

ተግባር አራት

የምታውቁትን አንድ ባህላዊ አለባበስ መርጣችሁ ስለዚያ ባህላዊ አለባበስ፣ አሰራርና መቼ እንደሚለበስ ከሚያውቁ ሰዎች ጠይቃችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ የቃል ንግግር አድርጉ።

ክፍል ሁለት፦ ንባብ

ባህላዊ አለባበስ

ቅድመ ንባብ

ተግባር አንድ

ተማሪዎች የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃል መልሱ።

1. በርዕሱና በምስሉ መካከል ያለውን ዝ.ምድና ግለጹ።
2. ርዕሱን ተመልክታችሁ ምንባቡ ስለ ምን የሚናገር ይመስላችኋል ?

ተግባር ሁለት

ምንባቡን ከማንበባችሁ በፊት የሚከተሉትን ቃላት በመነጠልና በማጣመር አንብቡ።

	ነጥሎ ማንበብ	አጣምሮ ማንበብ
1	በየ - አለባበስ -ኦች - ኣችን	በየአለባበሶቻችን
2	የ -ሁለንተ - ናዊ	የሁለንተናዊ
3	ከ - አስ- ተዳደግ - ኣችን	ከአስተዳደጋችን
4	የ - ሚመረት - ኡ - በት -ና	የሚመረቱበትና
5	ተወዳጅ - ነት - ኣቸው	ተወዳጅነታቸው
6	የ - ተኸሪ - ረነረ	የተኸሪነረ
7	ባህል - ነት -ኣቸው - ን	ባህልነታቸው

የንባብ ሂደት

የሚከተለውን ምንባብ በለሆሳስ አንብቡ ። ስታነቡ ግልፅ ያልሆነ ሀሳብ ሲያጋጥማችሁ በማሳታወሻ ፃፉ።

ኢትዮጵያዊያን እንደየ ባህላችን በልዩ ልዩ ቅርፅና ቀለማት ያሸበረቁ ባህላዊ አለባበሶች አሉን። እነዚህ ባህላዊ አለባበሶቻችን የሁላችንም የሁለንተናዊ ማንነታችን መገለጫዎች ናቸው። ይህ ውብ የሆነ ያልተበረዘና ያልተከለሰ ባህላዊ አለባበሳችን ሀገራችንን ከሌሎች የአለም ሀገራት እንድትለይ ያደርጋታል። ባህላዊ አለባበሳችን ከማንነታችን የሚመነጭ ሲሆን ከተለያዩ ሀገራት በሚመጡና እኛም ወደ ተለያዩ ሀገራት ስንሄድ በአሸበረቀው ባህላዊ አለባበሳችን ውበት የሚደነቁት ብዙዎች ናቸው።

ከሌሎች ሀገራት አለባበሶች የኛን ልዩ የሚያደርገው የራሳችንን የፈጠራ ስራ የሚያካትት መሆኑ ነው። በተለያዩ የደስታና የሀዘን ስሜቶች የምንላበሳቸው ባህላዊ አለባበሶቻችን ለስራው የሚሆኑትን ጥሬ እቃዎች፣ የሚመረቱበትና ወደልብስነት የሚለወጡት በራሳችን ጥበብ ነው። እንደየባህላችን በተለያዩ ጥልፎች፣ጌጣጌጦችና ጥበቦች ያሸበረቁ ባህላዊ ልብሶችን ለብሰን ልዩ ልዩ ባህላዊ ክንውኖችን ስንከውን ልዩ ህብር ፈጥሮ ስሜትን ይቀሰቅሳል።

1. ተማሪዎች እስካሁን ካነበባችሁት ምን ተረዳችሁ? ቀጣዩስ ክፍል ስለምን የሚናገር ይመስላችኋል?

ባህላዊ አለባበሶቻችን ከጊዜ ወደ ጊዜ አለምአቀፋዊ ተወዳጅነታቸው እየጨመረመጥቷል።የተወዳጅነት ሚስጥሩም ወደ ኢትዮጵያ የሚመጡት ጎብኝዎች ከጊዜ ወደ ጊዜ ቁጥራቸው እየጨመረ መምጣቱ ነው። በአለባበሳችን ተማርከው እነሱም የተለያዩ አልባሳትን እየገዙ በመልበስ ሀሴትን መጎናፀፍ ችለዋል። እነዚህም ባህላዊ አለባበሶች በተለያዩ አመታዊ ክብረበዓላትና ህዝባዊ በአላት ማለትም በሰርግ፣ በጥምቅት፣በአረፋና በመውሊድ መሰል አጋጣሚዎች ይለበሳሉ።

እነዚህ ባህላዊ አለባበሶች እንደየ ህብረተሰቡ ባህል በተለያዩ ቀለማት የተሻሻሩሩ ሆነው በቀሚስ፣በነጠላ፣ በኮትና በሱሪ መልክ ልንለብሳቸው እንችላለን። የወንድና የሴት፣የወጣቶችና የአዛውንቶች፣ እንደየ እድሜ ደረጃችን የባህሉ አሻራ ያረፈባቸውም ናቸው። በዚህ መካከል በየአለባበሳችን የባህል ልውውጥ መኖሩን የሚያሳዩ ሲሆን

የማንነታችን መገለጫዎች ከመሆናቸው ባሻገርም አምረንና ተውበን እንድንታይ ያስችላሉ።ባህላዊ አለባበሳችን ለቀጣዩ ትውልድ የምናወርሳቸው ውድ ቅርሶቻችን ናቸው። ‹‹ ባለቤት ያቀለለውን አሞሌ ባለዕዳ አይቀበለውም›› እንደሚባለው ባህላዊ አለባበሶቻችንን ለተተኪው ትውልድ ለማስተዋወቅና ለማስተላለፍ እንዲሁም ባህልነታቸውን ጠብቀው እንዲቆዩ ሁላችንም የድርሻችንን ልንወጣ ይገባል።

ምንጭ (ፈንታሁን እንግዳ፣2000 ታሪካዊ መዝገበ ሰብዕ ከጥንት እስከዛሬ ለ6ኛ ክፍል ማስተማሪያ በሚያመች መንገድ ተሻሽሎ የቀረበ።)

አንብቦ መረዳት

ተግባር አንድ

ቀጥሎ የቀረቡትን ጥያቄዎች ካነበባችሁ በኋላ ትክክል ከሆኑ ‹‹እውነት›› ትክክል ካልሆኑ‹‹ሐሰት›› በማለት በጽሁፍ መልሱ። ለምትሰጡት መልስ ምክንያት አቅርቡ።

1. ባህላዊ አለባበሶቻችን የማንነታችን መገለጫዎች ሊሆኑ ይችላሉ።
2. ባህላዊ ልብሶቻችን ከሌሎች የሚለዩት የራሳችን የፈጠራ ውጤት በመሆናቸው ነው።
3. ባህላዊ ልብሶቻችን ከጊዜ ወደጊዜ ተወዳጅነታቸው እየጨመረ መጥቷል።
4. የባህል አልባሳትን ይዘት ጠብቆ የማቆየት ድርሻ የባህልና ቱሪዝም ብቻ ነው።
5. በማህበረሰብ ባህልና እሴት መሰረት ባህላዊ አልባሳት በተለያየ ቅርፅ ይዘጋጃሉ።

ተግባር ሁለት

ለሚከሉት አዳዲስ ቃላት በጽሁፍ ፍቺ ስጡ።

ሀ. ቱሪስት ሐ. ሁለንተናዊ ሠ. ባህላዊ

ለ. ሀሴት መ. መገለጫ ረ. ያልተበረዘ

ተግባር ሶስት

ተማሪዎች ከዚህ በታች ባህላዊ አለባበስ ከሚለው ርእስ ተቀንጭቦ የቀረበውን ምንባብ በጥንድ በጥንድ በመሆን ደቂቃ እየያዛችሁ በተገቢው ፍጥነት አንብቡ።

ባህላዊ አለባበሶቻችን ከጊዜ ወደ ጊዜ አለማቀፋዊ ተወዳጅነታቸው እየጨመረ መጥቷል። የተወዳጅነት ሚስጥሩም ወደ ኢትዮጵያ የሚመጡት ጎብኝዎች ከጊዜ ወደ ጊዜ ቁጥራቸው እየጨመረ መምጣቱ ነው። በአለባበሳችን ተማርከው እነሱም የተለያዩ አልባሳትን እየገዙ በመልበስ ሀሴትን መጎናፀፍ ችለዋል። እነዚህም ባህላዊ አለባበሶች በተለያዩ አመታዊ ክብረ በዓላትና ህዝባዊ በአላት፣በሰርግ፣ በጥምቀት፣በአረፋና በመውሊድ መሰል አጋጣሚዎች ይለበሳሉ።

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

አዳዲስ ቃላት

ተግባር፡- አንድ

ከዚህ በታች በ‹‹ሀ›› ስር ለቀረቡት ቃላትና ሀረጋት በ‹‹ለ›› ስር ከተዘረዘሩት በፍቺ ተመሳሳይ የሆኑትን በመምረጥ አዛምዱ።

ሀ	ለ
1. በጋራ	ሀ. ልዩ
2. ውርስ	ለ. ብቸኛ
3. ደንብ	ሐ. ብዙ
4. ነጠላ	መ. ስርዓት
5. መላምት	ሠ. ግምት
6. ብርቅዬ	ረ. በቡድን
	ሰ. ስጦታ

ተግባር ሁለት

ቀጥሎ የተዘረዘሩትን ቃላት በምንባቡ ውስጥ ባላቸው አውዳዊ ፍቺ መሰረት አረፍተ ነገር ስሩባቸው።

ሀ. ያሸበረቀ ሐ. ኣሻራ

ለ. ፈጠራ. መ. አዛውንት

ሐ. አሻራ ረ. ጥበብ

ተግባር ሶስት

ቀጥሎ ከተዘረዘሩት ቃላት በፍቺ ልዩ የሆነውን አውጡ።

1. ሀ. አማረረ ለ. አመሰገነ ሐ. አሞገሰ መ. አወደሰ
2. ሀ. ጥድፊያ ለ. ትጋት ሐ. ንቃት መ. ልግመኛ
3. ሀ. ቀላወጠ ለ. ለመነ ሐ. ደከመ መ. ተመፀወተ
4. ሀ. ተወዘፉ ለ. ተዘረጋ ሐ. ተዘረፈጠ መ. ተጎለተ
5. ሀ. እንደነገሩ ለ. ለይስሙላ ሐ. ለማስመሰል መ. ለቁም ነገር

ክፍል አራት፡- ጽሕፈት

አንቀፅ

ተግባር አንድ

ከዚህ በታች የቀረበውን ጅምር ቢጋር መነሻ በማድረግ አንቀፅ ለመፃፍ የሚያስችላችሁን ቢጋር አዘጋጁና ለመምህራችሁ አሳዩ።

የቢጋር ርዕስ፡- የሀበሻ ቀሚስ አሰራር

1. የሀበሻ ቀሚስ ለማዘጋጀት የሚያስፈልጉ ግብአቶች

1.1. የሀበሻ ጥጥ

1.2. ----------

1.3. ----------

1.4. ----------

1.5. ----------

2. የሀበሻ ቀሚስ ለማዘጋጀት የሚያገለግሉ የሸማኔ ቁሳቁሶች

2.1. መወርወሪያ

2.2. ----------

2.3. ----------

3. የሀበሻ ቀሚስ ለማስጌጥ የሚያገለግሉ

3.1. መርፌ

3.2. ----------

3.3. ----------

ተግባር ሁለት

ያዘጋጃችሁትን የቢጋር ንድፍ መነሻ በማድረግ ተገቢውን ስርአተነጥብ በመጠቀም አንቀፅ ጻፉ። የፃፋችሁትን ጽሁፍ ለክፍል ጓደኞቻችሁ በየተራ አንብቡላቸው።

ክፍል አምስት ሰዋስው

የተጸውዖና የወል ስም

ማስታወሻ፡-

ሀ. የተጸውዖ ስም የምንለው ለአንድ ነገር ብቻ የሚውል መጠሪያ ወይም መታወቂያ በመሆን የሚያገለግል ቃል ነው።

ምሳሌ :- የሰው ስም፡- ስምኦን፣ዘመዴ ፣ያስሚን፣ ቤተልሔም ወዘተ.

የአገር ስም፡- ኢትዮጵያ፣ኬንያ፣ኡጋንዳ ወዘተ .

የተራራ ስም፦ ራስ ዳሽን፣መቅደላ፣ ወዘተ.

የከተማ ስም፡- አዲስ አበባ፣ጎንደር፣ለንደን ወዘተ.

ለ. የወል ስም የሚባለው ደግሞ አንድ አይነት የሆኑ ነገሮች በጋራ የሚጠሩበት ስም (መጠሪያ) ነው።

ምሰሌ ፡- ሰው፣እፅዋት፣ ተማሪ፣ገበሬ፣ ነጋዴ፣ መምህር፣ መሃንዲስ፣እንስሳት፣ዶክተር፣ መጓጓጥ የመሳሰሉት ናቸው።

ተግባር አንድ

ከላይ በቀረበው ማስታወሻ መሠረት ቀጥሎ የቀረቡትን ስሞች የተጸውያና የወል ስም በማለት በምሳሌው መሰረት መድቡ

ምሳሌ ሀ. ወጣት_ የወል ስም

ለ. ሴት _ የወል ስም

ሐ. አለሙ_ የተፀውያ ስም

መ. ሀሊማ_የተፀውያ ስም

መሃመድ	ፍየል	በሬ	ፖሊስ	ትዝታ
ሀና	አዋሽ	ሀይቅ	ገበሬ	ሀገሬ
ተራራ	ጥራጥሬ			

	የተጸውያ ስም	የወል ስም

ተግባር ሁለት

ከላይ ከተዘረዘሩት የስም አይነቶች ውጭ ሌሎች አምስት አምስት የተጸውዖና የወል ስሞችን በደብተራችሁ ፃፉና ዐረፍተ ነገር ስሩባቸው።

ምዕላድ

ማስታወሻ፡-

ምዕላድ ትርጉም አዘል የሆነ የመጨረሻ የቁዋንቁዋ ንዑስ ክፍል ነው። የመጨረሻ የተባለበት ምክንያት አንድ ምዕላድ ወደሌላ አነስተኛ ትርጉም ያለው ክፍል ሊከፈል ስለማችል ነው። ምዕላድ ነፃና ጥገኛ በሚል በሁለት ይከፈላሉ።

ሀ. ነፃ ምዕላድ፡- ትርጉም ያለው ብቻውን መቆም የሚችል ቃል ነው።

ምሳሌ፡- ተራራ፣ ቤት፣ሰው፣ ልጅ፣ ድንጋይ ወዘተ.

ለ. ጥገኛ ምዕላድ፡- ብቻውን መቆም ስለማይችል ወደ ነፃ ምዕላዶች ተጠግቶ በግራ ወይም በቀኝ እየገባ የራሱን ትርጉም የሚያንፀባርቅ ነው። ትርጉም የሚኖረው ሁልጊዜም በነፃ ምዕላዶች ላይ ሆኖ ሲገባ ብቻ ነው።

ምሳሌ፡- ስለ-፣ ወደ-፣ እንደ-፣ከ-፣የ-፣-ዎች፣-ኦች፣ ወዘተ.

ተግባር ሶስት

የተዘረዘሩትን ቃላትና ሀረጋት በምሳሌው መሰረት ጥገኛ ምዕላዱን ከዋና ቃሉ ለይታችሁ አስቀምጡ።

ምሳሌ፡- መንገደኛ መንገድ-ኛ
አስደነገጠ አስ-ደነገጠ

ተ/ቁ	ቃል እና ሀረግ	ነፃ ምዕላድ	ጥገኛ ምዕላድ
1	ስለሀገራችን		
2	መምህራን		
3	እየሔደች		
4	ወደመፅሀፉ		
5	ሰላማዊነታችን		
6	ስለፍቅራቸው		

ማጠቃለያ

ተማሪዎች በዚህ ምዕራፍ ለቃላት ተመሳሳይና አውዳዊ ፍቺ ሰጥተናል፡፡ የቃላት ተመሳሳይ ፍቺ ማለት የቃሉ አቻ ፍቺ ሲሆን አውዳዊ ደግሞ ቃላት በዓረፍተ ነገር ውስጥ ያለው አገባባዊ ፍቺ መሆኑን ተገንዝበናል፡፡ ቢጋር በማዘጋጀት አንቀጽ ፅፋናል፡፡ አንቀጽ አንድን ሀሳብ ብቻ መነሻ አድርጎ በኃይለ ቃልና በመዘርዝር ዓረፍተ ነገሮች የሚዋቀር ጽሁፍ መሆኑን ተረድተናል፡፡ የተጸውዖ ስም የአንድ ነገር መጠሪያ መሆኑን፣ የወል ስም ደግሞ አንድ አይነት የሆኑ ነገሮች የጋራ መጠሪያ እንደሆነ አይተናል፡፡ በመጨረሻም የምዕላድን ምንነት፣የነፃና ጥገኛ ምዕላድ ማስታወሻ ጽፋችሁ ጥገኛ ምዕላድን ከዋና ቃል ለይተን አይተናል፡፡

የክለሳ ጥያቄዎች

የሚከተሉትን የማጠቃለያ ጥያቄዎች ሰርታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ፡፡

1. ተማሪዎች የቃላትን ተመሳሳይና አውዳዊ ፍቺ ምንነትና ልዩነት ግለጹ ፡፡
2. ስለተጸውዖና የወል ስሞች የተረዳችሁትን ለክፍል ጓደኞቻችሁ ተናገሩ፡፡
3. የሚከተሉትን ቃላት ወደነፃና ጥገኛ ምዕላድ ተንትኑ

ሀ. በሬዎች ሐ. መኪናችን

ለ. ደብተሩ መ. ተማሪዎቻችን

አማርኛ
፮ኛ ክፍል

ምዕራፍ ሁለት
ታዋቂ አትሌቶች

ከምዕራፉ የሚጠበቅ ውጤት፡- ከዚህ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

ከቃላት ውስጥ ቅጥያዎችን ትለያላችሁ

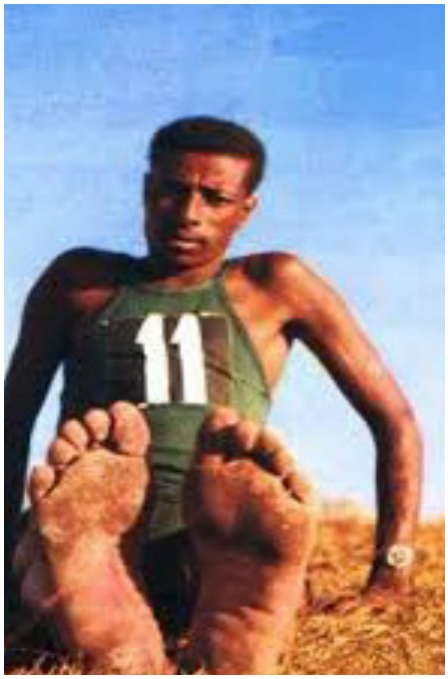
ቅጥያዎችን በማጣመር ቃላት ትመሰርታላችሁ፡፡

የተለያዩ ምንባቦችን በማንበብ ዋናውን ሀሳብ ትገልፃላችሁ፡፡

የስርዓተ ነጥቦችን ትርጉም ተረድታችሁ የንባብ ድምፀቱን በመጠበቅ ታነባላችሁ፡፡

ክፍል አንድ ማዳመጥ

‹‹ ኦሎምፒክን በባዶ እግር ››

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

ምንባቡን ከማዳመጣችሁ በፊት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃል መልሱ።

ሀ. ‹‹ኦሎምፒክን በባዶ እግር›› የሚለው ርዕስ ስለማን የሚገልጽ ይመስላችኋል?

ለ. በሃገራችን ካሉት ታዋቂ አትሌቶች መካከል ቢያንስ አራቱን በመጥቀስ ያስመዘገቧቸውን ድሎች ዘርዝሩ፡

የማዳመጥ ሂደት

‹‹ኦሎምፒክን በባዶ እግር›› በሚል የቀረበውን ተራኪ ምንባብ የታሪኩን ቅደም ተከተል እየጠበቃችሁ አዳምጡ፡፡

አዳምጦ መረዳት

ተግባር ሁለት

ምንባቡን በጥሞና አዳምጣችሁ የቀረቡትን ጥያቄዎች በቃላችሁ መልሱ፡፡

ሀ. አበበ ቢቂላ ‹‹ ኦሎምፒክን በባዶ እግር ›› የተባለው ለምን ይመስላችኋል?

ለ. ሀገራቸውን ወክለው ወደሮም ያመሩት ኢታዮጵያውጣን ማን ማን ነበሩ?

ሐ. አበበቢቂላ ለ1942 ዓ. ም ለሮም ኦሎምፒክ ውድድር ለመመረጥ የቻለው በምን ምክንያት ነው?

መ. ካዳመጣችሁት ምንባብ ምን ተረዳችሁ?

ሠ. አበበ ቢቂላ የዓለምን ክብረ ወሰን ሰባብሮ ያሸነፈው በስንት ሰዓት ውስጥ ነበር?

ረ.‹‹ እያሸነፈ ክብረ ወሰኖቹን በእጁ አስገባ›› የሚለው አባባል ምንን ይገልጻል?

ሰ. ንጉሰ ነገሥቱ ለአበበ ቢቂላ የሸለሙት ምን ነበር?

ሸ. የሮም ኦሎምፒክ ሩጫን በባዶ እግሩ የሮጠው በምን ምክንያት ነበር?

ተግባር ሶስት

‹‹ኦሎምፒክን በባዶ እግር›› የሚለውን ምንባብ ታሪክ አስታውሱና ጥንድ ጥንድ በመሆን ተወያይታችሁ በየተራ ንግግር አድርጉ፡፡

ክፍል ሁለት ንባብ

‹‹ አንጸባራቂዋ እንስት››

ቅድመ ንባብ

ተግባር አንድ

ሀ. አንፀባራቂዋ እንስት የሚለው ርዕስ ስለማን የሚገልፅ ይመላችኋል?
ለ. ስዕሉን ተመልክታችሁ ምንባቡ ስለምን እንደሚገልፅ ገምቱ።

የንባብ ሂደት

ቀጥሎ የቀረበውን ተራኪ ምንባብ የድርጊቶችን ቅደም ተከተል እያስተዋላችሁ በለሆሳስ አንብቡ።

ሩጫ ነፍሷ ነው፤ በህይወቷ ደስታ ይሰጣታል፤ እንደ ስራ ሳይሆን እንደመዝናኛ ነው የምትቆጥረው። ‹‹ሩጫ በቃኝ ፤ ከአሁን በኋላ አልሮጥም፣ ብየ ከቶውንም ላስብ አልችልም፤ አሸንፌ የወርቅ ሜዳሊያዎችን ማጥለቅና ብርታት የሚሰጠኝን የኢትዮጵያ ህዝብ ማስደሰት ታላቅ እርካታ ያጎናፅፉኛል›› በማለት ትናገራለች። የተወለደችው አርሲ በቆጂ ከተማ በ1977ዓ.ም ሲሆን አንድ ወንድና ሰባት ሴት ልጆችን ላፈሩት ወላጆቿ ሶስተኛ ልጅ ናት። ቤተሰቦቿ አርሶ አደር ስለነበሩ ከትምህርት ቤት መልስ በሥራ እያገዘች ነው ያደገችው።እሩጫ የጀመረችው በአንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት በስፖርት ትምህርት ክፍለ ጊዜ ነው።

አሰልጣኟ በጣም ጥሩ ተወዳዳሪ እንደምትሆን ዘወትር ይነግሯት ነበር። በሌላ በኩል ስለአትሌቲክስ በሚያቅና ሩጫን በሚያበረታታ ቤተሰብ ውስጥ መወለዷ እድለኛ አድርጓታል። በእሷ አካባቢ የሚኖሩ በርካታ ልጃገረዶች ሩጫ ለመለማመድና ለመወዳደር ቀርቶ ትምህርት ቤት ለመሄድም አይፈቀድላቸውም ነበር። እርሷ ግን ከእርሷ በፊት አትሌት የሆኑ የቤተሰብ አባላት ስለነበሩ ተቃውሞ አልገጠማትም። በተለይም ከሩጫ ልምምድ ስትመለስ በቤት ውስጥ ስራ እንዳትጠመድ ከማድረግም በላይ በላቀ መንገድ ያበረታቷት ነበር።

1.እስካሁን ካነበባችሁት ምን ቁም ነገር አገኛችሁ?

2.ከዚህ ቀጥሎ ያለው ፅሁፍ ስለምን የሚያትት ይመስላችኋል?

የመጀመሪያዋን የኦሎፒክ የወርቅ ሜዳሊያ ለአፍሪካና ለኢትዮጵያ ያበረከተችው የመጀመሪያዋ ሴት አትሌት ደራርቱ ቱሉ እና ለቤተሰቦቿ በሩጫ ፈር ቀዳጅ የሆነችው እጅጋየሁ ዲባባ ለእሷ አርያዎቿ ናቸው፡፡ ጥሩነሽ ዲባባ የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርቷን ካጠናቀቀች በኋላ ሰባተኛና ስምነተኛ ክፍል ለመማር ወደ አዲስ አበባ መጣች፡፡ ነገር ግን ምዝገባ አልፎ ስለነበረ በሁኔታው ብታዝንም ተመልሳ ወደ መጣችበት ቦታ መሄድን አልመረጠችም፡፡ ከዚህ ይልቅ በስፖርት ክለብ የምትታቀፍበትን ማፈላለግ ጀመረች ፡፡ እናም ታላቅ እህቷ ውጤታማ ወደሆነችበት የማረሚያ ቤቶች የስፖርት ክለብ መቀላቀል ቻለች፡፡ በፖሊስ ክለብ አባልነት ሀገሯን በመወከል የመጀመሪያዋን አለም አቀፍ ውድድር በቤልጂም በአስራ አምስት አመቷ በባዶ እግሯ በመሮጥ ‹‹ሀ›› ብላ ጀመረች ፡፡ ከዚያም በመቀጠል በአስራ ዘጠኝ አመቷ ፓሪስ ላይበተካሄደው ዘጠነኛው አለም አቀፍ (የIAAF) የአለም ሻምፒዮን ውድድር በአምስትሺ ሜትር ተወዳድራ ለሀገሯ ለመጀመሪያ ጊዜ የወርቅሜዳሊያ ማስመዝገብ ችላለች፡፡

ጥሩነሽ ሁሌም ማሸነፍን፣ጠንክሮ መስራትን ፣የቀደሙ ታላላቆቿን አርዓያ በማድረግ ለታላቅ ስኬት እራሷን ያበቃች አትሌት ናት፡፡ ለአብነት ያህልም በ2000ዓ.ም የቤጅንግ ኦሎፒክ ውድድር ላይ በአምስት ሺ ሜትር እና በአስር ሺ ሜትር ተወዳድራ በሁለቱም ርቀቶች ድርብ ድል የወርቅ ሜዳሊያን ለሀገሯ አስገኝታለች፡፡ በዚህም ከጊዜ ወደ ጊዜ እራሷን እያሻሻለች በተወዳደረችባቸው የውድድር መድረኮች ሁሉ በርካታ ሜዳሊያዎችን ለራሷና ለሀገሯ ማስመዝገብ የቻለች ታሪክ የማይረሳት ሀገር ወዳድ አትሌት ናት ፡፡

ምንጭ ‹‹ተምሳሌት መፅሀፍ ከገፅ122-123 ለ6ና ክፍል እንዲስማማ ተሳሻሽሎ የቀረበ››

አንብቦ መረዳት

ተግባር ሁለት

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት በቃላችሁ ማብራሪያ ስጡ።

1. አትሌት ጥሩነሽ ዲባባ ለመጀመሪያ ጊዜየወርቅ ሜዳሊያ ያስመዘገበችበት ሀገር የት ነው?
2. ጥሩነሽ ዲባባ የተወለደችበት ልዩ ቦታ ማን ተብሎ ይጠራል?

3. የምንባቡን ዋና ሀሳብ በአጭሩ ግለፁ ?

4. አትሌቷ ወደ ቤተሰቦቿ ተመልሳ ቢሆን ኖሮ ምን ይገጥማታል ብላችሁ ታስባላችሁ?

5. ተማሪዎች ከጥሩነሽ ዲባባ ህይወት ምን እንደተማራችሁ በቡድን ተወያይታችሁ ፅብረቃ አቅርቡ፡፡

ተግባር ሶስት

ቀጥሎከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተመሳሳይ ፍቺ ስጡ፡፡

ምሳሌ፡- ሀ. ክለብ ቡድን፣ ስብስብ

ለ. ማጥለቅ ማስገባት፣ መልበስ

ሀ. ደስታ	መ. አርዓያ	ሰ. እድለኛ
ለ. ብርታት	ሠ. አርሶ አድር	ሸ. ተቃውሞ
ሐ. የላቀ	ረ. ዘወትር	ቀ. እርካታ

ተግባር አራት

ለሚከተሉት ቃላትና ሀረጋት በምንባቡ መሰረት አውዳዊ ፍቺ ስጡ።

ምሳሌ፡-1. አብነት፦ ለሌሎች ሰዎች አርዓያ መሆን

2. ተወዳዳሪ፡- የተሻለ ሆኖ ለመገኘት የሚደረግ ፉክክር

ሀ. ልምድ

ለ. ስመ ጥር

ሐ. ክብረ ወሰን

መ. ተደናቂነት

ሠ. ኮከብ

ረ. ድርብ ድል

ሰ. ሜዳሊያ

ሸ. መድረክ

ክፍል ሶስት ቃላት

የቃላት ተመሳሳይ ፍቺ

ተግባር አንድ

በ‹‹ሀ›› ረድፍ የቀረቡትን ቃላት በ‹‹ለ›› ረድፍ ከተዘረዘሩት በፍቺ የሚስማሙትን በመምረጥ አዛምዱ

ሀ	ለ
1. ሙዳ	ሀ. ውለታ
2. ረብ	ለ. ግምገማ
3. ዛለ	ሐ. ብርድ
4. ቆፈን	መ. የስጋ ቁራጭ
5. በነቂስ	ሠ. ከተመ
6. ወሮታ	ረ. ጥቅም
7. ደራ	ሰ. ፌዝ
8. ሰፈረ	ሸ. ደመቀ
9. ቧልት	ቀ. በሙሉ
10 ሂስ	በ. ደከመ

ተግባር ሁለት

የሚከተሉትን ቃላት በቀረበው ምሳሌ መሰረት ዋና ቃሉንና ቅጥያውን ለይታችሁ ፃፉ።

ምሳሌ፡- ሀ. ልጅነት ልጅ-ነት

ለ. አይናማ- አይን-ኣማ

ሀ. ከተወዳዳሪዎቹ

ለ. መረጣችሁ

ሐ. ጓደኞቻቸውን

መ. ውጤታማነታችን

ሠ. ስኬታማነት

ረ. ሀገራችን

ሰ. ወታደሮቻችን

ሸ. ቤታቸውን

ቀ. ሰዎቹ

ተግባር ሶስት

ከዚህ ቀጥሎ ከ1-6 ለተዘረዘሩት ቃላት ተመሳሳይ ትርጉም የያዘውን ፊደል እየመረጣችሁ መልሱ።።

1. ደባ	ሀ. ደፈጠ	ለ. በርኖስ	ሐ. ካባ	መ. ተንኮል
2. አያሌ	ሀ. ጥቂት	ለ. ትልቅ	ሐ. ብዙ	መ. ከባድ
3. ጎመጀ	ሀ. ቋመጠ	ለ. መታ	ሐ. ጓጓ	መ. ሀ እና ሐ
4. ማነፅ	ሀ. ማቃናት	ለ. መግራት	ሐ. ማስተካከል	መ. ሁሉም
5. ተግዳሮት	ሀ. ችግር	ለ. ደከመ	ሐ. አረጀ	መ. ፈራ
6. አለመ	ሀ. ጎዳ	ለ. አነጣጠረ	ሐ.ቀመቀመ	መ. በረበረ

ተግባር አራት

ቀጥሎ ተነጣጥለው የቀረቡትን ምእላዶችን በማጣመር ቃላት መስርቱ።።

ሀ. ዘመን - ኣዊ - ነት

ለ. ክብር - ት

ሐ. ወጣት - ኡ

መ. ሴት - ዮ - ዋ

ሠ. ሸጥ - ኡ - ት

ረ. በ - ጥልቅ - ኧ - ት

ሰ. በ - አደገ - ች - በት

ክፍል አራት ጽሕፈት

አንቀጽ መፃፍ

ማስታወሻ

አንቀጽ የሀሳብ ቁርኝት ያላቸው አረፍተ ነገሮች እርስ በእርስ ተገጣጥመው አንድን ነጠላ ሀሳብ ብቻ ለመግለፅ የሚያገለግል አነስተኛ የድርሰት ክፍል ነው። በአንድ አንቀፅ ውስጥ ሊነሳ የሚችለው ሀሳብ አንድ ብቻ ነው። ሌላ የተለየ ሀሳብ መግለፅ ካስፈለገ ሌላ አዲስ አንቀፅ መመስርተ ያስፈልጋል።

አንቀፅ ሁለት መሰረታዊ አካላት አሉት። እነሱም፡- ኃይለ ቃል ወይም ዋና ዓረፍተ አገር እና መዘርዝር ዓረፍተ ነገሮች ናቸው።

- ኃይለ ቃል ወይም ዋና ዓረፍተ ነገር የሚባለው አንቀጹ የሚያስተላልፈውን ሙሉ ሀሳብ የሚይዝ አንድ ዓረፍተ ነገር ነው። በአንቀጽ ውስጥ ኃይለ ቃል በተለያየ ቦታ ላይ ሊገኝ ይችላል። ይኸውም በአንቀጽ መጀመሪያ፣ መካከል፣ መጨረሻ እና መጀመሪያና መጨረሻ ላይ ነው፡ ፡ አንድ አንቀጽ ሊኖረው የሚችለው ኃይለ ቃል አንድ ብቻ ነው።
- መዘርዝር ዓረፍተ ነገር ደግሞ በኃይለ ቃሉ መነሻነት የተለያዩ ምሳሌዎችንና መረጃዎችን በማቅረብ ዝርዝር ሀሳቡን ለማብራራት የሚጠቅም ነው።

ተግባር አንድ

ከዚህ በታች ከተዘረዘሩት ርዕሰ ጉዳዮች መካከል አንዱን በመምረጥበመረጣችሁት ርዕሰ ጉዳይ ቢጋር በማዘጋጀት ከግማሽ ገፅ ያልበለጠ ጽሁፍ ፃፉ።

ሀ. የሰላም አስፈላጊነት ሐ. መልካም ስነ-ምግባር

ለ. ጠንካራ የስራ ባህል መ. ውጤታማነት

ተግባር ሁለት

ከላይ በተግባር አንድ የጻፋችሁትን አንቀጽ በክፍል ውስጥ ተራ በተራ ለጓደኞቻችሁ

አንብቡላቸው።

ተግባር ሶስት

ከዚህ በታች የቀረበውን አንቀፅ አንብባችሁ ሀይለቃሉን ለይታችሁ አውጡ።

ትምህርት የችግሮች ሁሉ መፍቻ ቁልፍ ነው። ሰዎች የማያውቁትን የዚህን አለም ሚስጥር መረዳት እና መጠቀም የሚችሉበት በትምህርት ሀይል ነው።የራስን ኑሮ ማሻሻል፣ህብረተሰቡን መምራት የሚቻለው በትምህርት ነው። ትምህርት የሰዎችን የአስተሳሰብ አድማስ የሚያሻሽልና የኑሮ ዘይቤውን ቀለል አድርጎ ለመኖር የሚያስችል መሳሪያ ነው። ትምህርት አዳዲስ አሰራርና ለውጥን ለማስፈን፣ ሰላምና ፍትህን ለማምጣትና የተሻለች አለምን ለመፍጠር አይነተኛ ሚና ይጫወታል።

ክፍል አምስት ሰዋስው

የወል ስሞች

ተግባር አንድ

በሚከተሉትዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን የወል ስሞች በምሳሌው መሰረት ለይታችሁ አውጡ።

ምሳሌ፡- ሀ. አትክልቶችን አዘውትሮ መመገብ ለጤና ጠቃሚ ነው።

መልስ -አትክልቶችን

ለ. በኢትዮጵያ በርካታ ወራጅ ወንዞች አሉ።

መልስ ፡- ወንዞች

ሀ. መሀመድ ከክፍሉ ተማሪዎች በቁመት ትልቁ ነው።

ለ. እድር የሚመሰረተው በአንድ አካባቢ በሚኖሩ ሰዎች ነው።

ሐ. በመኪና መንገድ ላይ የሚጓዙ እንስሳቶች በሰዎች ላይ ጉዳት እንዳያደርሱ መጠንቀቅ ይገባል።

መ. ትዕግስት የተለያዩ ቅርሶችን መጎብኘት ትወዳለች።

ሠ. በረሃማነትን ለመከላከል እፅዋትን መንከባከብ ተገቢ ነው።

ረ. ተማሪዎቹ ለፈተና ዝግጁ ሆነዋል።

ተግባር ሁለት

አምስት የወል ስሞችን በመጥቀስ በተሰጠው ምሳሌ መሰረት በእያንዳንዳቸው አረፍተ ነገር ስሩባቸው።

ምሳሌ፡- ቤት- ከሰው ልጅ መሰረታዊ ፍላጎቶች ውስጥ ቤት አንዱ ነው።

ሰራዊት- ኢትዮጵያ በመልካም ስነ-ምግባር የታነፀ ሰራዊት ገንብታለች።

ተግባር ሶስት

በምዕራፍ አንድ በተማራችሁት መሰረት ከዚህ በታች ከተዘረዘሩት የስም አይነቶች የወል ስሞችን ብቻ ለይታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።

ሀ. ዓሳ

ለ. ልጅ

ሐ. ሰው

መ. ሀዋሳ

ሠ. ናሆም

ረ. ቅርስ

ሰ. ወንበር

ሸ አለማ

ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ የቃላትን ተመሳሳይ ፍቺ ለማየት ሞክረናል።ተመሳሳይ ፍቺ ማለት ለአንድ ቃል አቻ ፍቺ መስጠት መሆኑን አይተናል። በመቀጠልም ዋና ቃልን ከቅጥያ እንደት መለየት እንደሚቻል ተመልክተናል። ዋና ቃል ማለት ብቻው ትርጉም የሚሰጥ እና ወደ አነስተኛ ትርጉም አዘል አሀድ መሸንሸን የማይችል ሲሆን ቅጥያ ማለት ደግሞ ራሱን ችሎ የማይቆም ነገር ግን ከዋና ቃል ጋር ሲጣመር ትርጉም የሚሰጥ እንደሆነ ተምረናል። ስለሆነም ዋና ቃልና ቅጥያዎችን በማጣመር ቃላትን መስርተናል። የአንቀጽ ክፍል ለይተን ርዕስ በመምረጥ አንቀጽ ለመጻፍ ሙከራ ያደረግን ሲሆን አንቀፅ አንድ ነጠላ ሀሳብ ብቻ የሚያስተላለፍ አነስተኛ የፅሁፍ ክፍል መሆኑን አይተናል። በመጨረሻም የወል ስሞችን ከሌሎች ስሞች ለይተን ለማሳየት ሞክረናል።

የክለሳ ጥያቄዎች

1. የዋና ቃልና ቅጥያዎች ልዩነት እና አንድነት በቃል አብራሩ።

2. ለሚከተሉት ቃላት መዝገበ ቃላዊ ፍቺ ስጡ

ሀ. ኪነ- ጥበብ ሐ. ፊርጥ

ለ. ሚስጥር መ. አንጋፋ

3. ቀጥሎ የተዘረዘሩትን ቃላት ዋና ቃሉንና ቅጥያውን ለይታችሁ ጻፉ።

ሀ. ቂመኛ መ. ተራራማ

ለ. ኢትዮጵያዊነታችንን ሠ. ተማሪዎቻቸውን

ሐ. መንገደኛ ረ. አንደበታዊነታቸውን

አማርኛ
፮ኛ ክፍል

ምዕራፍ ሶስት

ቃላዊ ግጥም

ከምዕራፉ የሚጠበቁ ውጤቶች፡- ከዚህትምህርት በኋላ ተማሪዎች

ለአዳዲስ ቃላት ፍቺ በመስጠት በዓረፍተ ነገር ውስጥ ትጠቀማላችሁ፡፡

ግጥም ዕፋችሁ በትክክል ታነባላችሁ፡፡

ቅንፍንና እዝባርን በአረፍተ ነገር ውስጥ ትጠቀማላችሁ፡፡

አዳዲስ ያወቃችሁትን ቃላት በመጠቀም ገላጭ ተራኪና ቃላዊ ግጥም በመጻፍ ድምጻችሁን

ከፍ በማድረግ ታነባላችሁ

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

በእርሻ ጊዜ የሚገጠም ቃላዊ ግጥም

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

መምህራችሁ በእርሻ ወቅት የሚነገር አንድ ቃላዊ ግጥም ያቀርቡላችኋል።ቃላዊ ግጥሙን ከማዳመጣችሁ በፊት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃላችሁ አብራሩ።

ሀ. ቃላዊ ግጥም ማለት ምን ማለት ነው?

ለ. ከቀረበው ስዕል ምን ተረዳችሁ።

ሐ. የምታውቁትን ቃላዊ ግጥም አስታውሳችሁ በቃላችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ ተናገሩ።

የማዳመጥ ሂደት

በእርሻ ስራ ላይ የሚቀርብ ቃላዊ ግጥም መምህራችሁ ሲያቀርቡላችሁ እናንተ በትክክል እያዳመጣችሁ አዳዲስ ቃላትን ማስታወሻ ያዙና ተወያዩባቸው።

አዳምጦ መረዳት

ተግባር ሁለት

የሚከተሉትን ያልተሟሉ ቃላዊ ግጥሞች መምህራችሁ ሲያነቡላችሁ በጥሞና በማዳመጥ የጎደለውን ሀረግ በማሟላት በቃላችሁ አቅርቡ።

ሀ. ሐምሌ ነሐሴ ያልተራበ ሰው ፣

ሞፈር ቀንበሩን_____።

ለ. ሚያዚያ ግው ሲል ግንቦት ሲያገሳ
_____ጎድጓዳ ማሳ።

ሐ. ሆ ይላል ገበሬ ፣
ሆ ይላል ገበሬ ፣
_____።

መ. በሬና ገበሬ _____፣

እንዲያ ሰተት ብሎ ይጠመዳል እንጂ።

ተግባር ሶስት

ካዳመጣችሁት ቃላዊ ግጥም የወጡ አዳዲስ ቃላትን በምሳሌው መሠረት ዓረፍተ ነገር ስሩባቸው።

ምሳሌ፡- ክምር

የእነ አቶ በላቸው የጤፍ ክምር በጣም ትልቅ ነው።

ሀ. ጆርጃራ
መ. እርኩም
ለ. ቀንበር
ሠ. ዲብ
ሐ. እረኛ
ረ. ቀሚስ

ተግባር አራት

ተማሪዎች መምህራችሁ ያቀረቡላችሁን የቃላዊ ግጥም አነባበብ ስልት ተከትላችሁ፡-

ሀ. በመማሪያ መጽሀፋችሁ ውስጥ የቀረበውን ቃላዊ ግጥም አንብቡ።

ለ. ያነበባችሁትን ቃላዊ ግጥም ጭብጥ (ዋና መልእክት) እና መቼ እንደሚባል ጽፋችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።

በሰብል ጥበቃ ጊዜ የሚዜም

ኧረ ተይ ዝንጆሮ ግፍ አትናገሪ፣

አሁን ትገኛለሽ ውድማ ስትጭሪ።

ኧረ ተይ ዝንጆሮ ልቤን ቆረጥሽው፣

ለፍቼ ለፍቼ ሰብሌን ጨረሽው።

ዝንጆሮ ታረቀች ምላ ተማምላ፣

ማሽላውን ትታ ገብሱን ልትበላ።

ዝንጆሮ መንጆሮ፣

በበላሽ ቀበሮ።

ዝንጆሮ ከመጣ ሰብሉን ለመብላት፣

በወንጭፍ ገባሁት ተመለስ በሉት።

ተይ ተመለሽ ዝንጆሮ ተንኮል ያጠፋሻል፣

ነፍስሽን በጤና ብትይዥ ይሻልሻል።

ተግባር አምስት

ያዳመጣችሁትን ቃላዊ ግጥም ጭብጥ በቡድን በቡድን ተወያይታችሁ በተወካዮቻችሁ አማካኝነት በክፍል ውስጥ የቃል ንግግር አቅርቡ።

ክፍል ሁለት፡- ንባብ

ቃላዊ ግጥም

ቅድመ ንባብ

ተግባር አንድ

ከዚህ በታች በቀረቡት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩና ተገቢውን ማብራሪያ በቃላችሁ አቅርቡ።

1. በአብዛኛው ከሚዘወተሩት የፍቅር ቃላዊ ግጥሞች መካከል የምታስታውሱትን በቃል አቅርቡ፡፡
2. በተለያዩ ክብረ በዓላት የሚዘወተሩ ባህላዊ ግጥሞች የሚኖራቸውን ማህበራዊ ፋይዳ በተመለከተ አብራሩ፡፡
3. የሙሾ እና የሰርግ ቃላዊ ግጥም ልዩነታቸው ምን ይመስላችኋል?

የንባብ ሂደት

ጥንድ ጥንድ በመሆን አንዳችሁ ስታነቡ ሌሎቻችሁ እያዳመጣችሁ የሀረግ አከፋፈልን፣ ዜማንና ድምፀትን መጠበቃችሁን እያረጋገጣችሁ አንብቡ፡፡

ቃላዊ ግጥም በተወሰኑ ማህበራዊ አጋጣሚዎች ላይ የሚከወን ቃላዊ ፈጠራ ሲሆን የአንድን ማህበረሰብ ባህል፣ወግና ልማድ እንዲሁም ታሪክ ማስተላለፊያ ልዩ ልዩ ክስተቶች እና የህይወት መልኮች መግለጫ ኪነ-ጥበብ ነው፡፡ ይህ ኪነ ጥበብ ማህበረሰቦች በረጅም ዘመን ታሪካቸው ያካበቱትና የሚያካብቱት ቅርስ ነው፡፡ ቃላዊ ግጥም ከአካባቢያቸውና ከተፈጥሮ ጋር ካላቸው መስተጋብርና ትግል የሚፈጠር የአያሌ ገጠመኞች ጥርቅም ማንፀባረቂያ ነው፡፡ በተለይ ፊደል ቀርፀው በፅሁፍ በማይገለገሉ ማህበረሰቦች ዘንድ ማንነት፣እምነት፣የኑሮ ዘይቤንና ፍልስፍናን እንዲሁም አጠቃላይ የአለም አመለካከትን ቀርፆ ለተተኪው ትውልድ በማስተላለፍ ረገድ የሚጫወተው ሚና ከፍተኛ ነው፡፡

ቃላዊ ግጥም ህዝቦች ማንነታቸውን ይገልፁበታል፤ ወግና ልማዳቸውን አጠናክረው ያቆዩበታል ፤ሀዘንደስታቸውን፣ምኞትተስፋቸውን፣ ፍቅርጥላቻቸውን፣ድልሽንፈታቸውን፣ በአጠቃላይ የህይወታቸውን መልኮች ያንፀባርቁበታል፡፡ቃላዊ ግጥም የማህበረሰቡ አንጡራ ሀብት ነው የሚባለው የልጆች ጨዋታ፣የሀዘን እንጉርጉሮ፣ልመና፣ፉከራና ቀረርቶ፣የክብረ በዓላት፣ የስራ፣ የፍቅር ግጥሞች አመንጭው እከሌ ነው ስለማይባል ነው፡፡ ብዙውን ጊዜ አጠር ባለና ቁጥብ በሆነ መልክ ይቀርባል፡፡

1. ተማሪዎች እስካሁን ካነበባችሁት አንቀፆች ምን ተረዳችሁ?
2. የቃላዊ ግጥም አይነቶች ምን ምንይሆናሉ ብላችሁ ትገምታላችሁ?

1.ቀረርቶና ፉከራ

ቀረርቶ ወይም ፉከራ ወኔን ለመቀስቀስ የሚያገለግል ሲሆን ከዋኙም ህዝብ በተሰበሰበበት እየተንጎራደደ በወኔ ያቀርበዋል። ቀረርቶና ፉከራ በሚቀርብበት ጊዜ ሀይለኛ ስሜትና አካላዊ እንቅስቃሴን የሚጠይቅ በአቀንቃኝና በተቀባይ ይቀርባል። የሚከተሉትን የቀረርቶና የፉከራ ግጥሞች እንመልከት።

ፉከራ	ቀርረቶ
ዘራፍ! ዘራፍ! ዘራፍ!	ሲያመኝ ውሎ ሲያመኝ ሊያድር ነወይ፣
ልከህ ስደደኝ ቆላ ለቆላ	ይኸ ሰርቶ መብላት ጤና ላይሆን ነወይ።
ክላሹን ላምጣው ጥሬ ሲቆላ	የጠፋ መስሏችሁ እንዳትገቡበት፣
ዱብ ዱብ ባይ እንደበረዶ	ተረከዝ የሚያወልቅ ረመጥ አለበት።
በልጅነቱ በረሃ ለምዶ	አረጀ አሉ አረጀ አሉ፣
መራኸር ተኳሹን እኛ ስናውቀው	ተከዜ አረጀ አሉ ሽበት ቀላቀለ፣
ዝናር በቅፈን ምን አስጨነቀው	አንድ ሰው ብቻውን ይሻገር ጀመረ።

ፈሪ ጨነቀው ተርበደበደ

ጥይት ዘነበ እሳት ወረደ

እትትት....ዘራፍ!...አካኪ ዘራፍ!

2. በውቂያና አጨዳ የሚገጠሙ ቃላዊ ግጥሞች

ለማወደስ፣ሰነፍን ለመኮነን ከፍተኛ ጠቀሜታ አላቸው። ገበሬው ሲያርስ ፣ሲጎለጉል፣ ሲወቃ፣ሲያጭድ ወዘተ. የተለያዩ ቃላዊ ግጥሞችን ይጠቀማል።

የውቂያ ግጥም	የአጨዳ ግጥም
በርዬ እሸሩሩ	ይችንማጭዴን ሆዷን አሚታል፣
በርዬ እሸሩሩ፣	እየቆረጠ ያጋድማታል።
የበሬን ውለታ፣	ማጭዴ ቁረጭ ፣ እንዳትበለጭ።
እንጫወት ማታ፣	

በሰፊ ገበታ፣

በዋንጫ ጋጋታ።

በርዬ እኔና አንተ የወረድንበቱ፣

ከካራ ይብሳል የድንጋይ ስለቱ።

አያ በሬ ሆይ አያ ጎኔ ሆይ፣

ሳሩንአየህና ገደሉን ሳታይ።

3. **የሙሾ ቃላዊ ግጥሞች**

ሙሾ ሰዎች የምድርን አለም በሚሰናበቱበት ጊዜ ዘመድ ወዳጅ በተሰበሰበበት ጊዜ ለሚቹቹ ያለንን ሁኔታ ደረት እየተመታ፣ እየተዘለለ የሚከወን ነው። ዋና አላማው የሀዘንን ስሜት እየፈጠሩ ስሜትን መቀስቀስ ሲሆን የሟቾችን ገድልና ታሪክ በታሪክነት ያስተላልፋል

እንጀራውን ጋግረሽ ከማን ጋር በላሽው፣

ደረት የሚመታ ጎረቤት ያጣሽው።

የእናትና የልጅ መመሰጋገኛው፣

ገረገራግቢ ሲፈታ መጫኛው።

በአጠቃላይ ቃላዊ ግጥም በአንድ ማህበረሰብ ላይ የደረሱ አስከፊ ሁኔታዎች፣ ማለትም የተፈጥሮ አደጋዎች፣ ስደት፣ ራብ፣ ወረርሽኝ፣ ጦርነትን ወይም መልካም አጋጣሚን በተለያየ መልኩ እያቀረበ ከትውልድ ወደ ትውልድ በቃል የሰነ-ቃል ዘርፍ ነው።

ምንጭ (ዘሪሁን አስፋው የስነ ፅሁፍ መሰረታውያን 2004 20-63)

አንብቦ መረዳት

ተግባር አንድ

በምንባቡ መሰረት የሚከተሉትን ዓ.ነገሮች ትክክል ከሆኑ ‹‹ እውነት›› ስህተት ከሆኑ ደግሞ ‹‹ ሐሰት›› በማለት በምክንያት አስደግፋችሁ በጽሁፍ መልሱ።

ሀ. ቃላዊ ግጥሞች የአንድ ማህበረሰብ ወግና ባህል መገለጫ ናቸው።

ለ. የቃላዊ ግጥም ባለቤት ግለሰብ እንጅ ማህበረሰቡ ሊሆን አይችልም።

ሐ. ቃላዊ ግጥሞች በገጠሩ ማህበረሰብ ብቻ የሚነገሩ ናቸው።

መ. የስራ ቃላዊ ግጥሞችየተለዋጭነት ባህሪ አይታይባቸውም።

ሠ. ቃላዊ ግጥሞች የሚቀርቡት በትረካ ብቻ ነው ።

ረ. ቃላዊ ግጥም ከጽሁፋዊ ግጥም የሚያመሳስለው የጋራ ባህሪ አለው።

ተግባር ሁለት

ከዚህ ቀጥሎ ለቀረቡት የተለያዩ ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ የያዘውን ፊደል በመምረጥ መልሱ።

1. አይኔን ግንባር ያርገው ብላችሁ አትማሉ፣

   ይቸግራል እና መሪ ማባበሉ። ይህ ቃላዊ ግጥም የ_____ ነው።

   ሀ. የሙሾ ግጥም ለ. የልመና ግጥም

   ሐ. የፉከራ ግጥም መ. የዘፈን ግጥም

2. እንጀራውን ጋግረሽ ከማን ጋር በላሽው፣

   ጠላውንስ ጠምቀሽ ከማን ጋር ጠጣሽው፣

   ደረት የሚመታ ጎረቤት ያጣሽው።

ይህ ቃላዊ ግጥም ለምን አይነት ሴት የተገጠመ ይመስላችኋል።

ሀ. ደግ በመሆኗ ለቅሶዋ ለደመቀላት ሴት።

ለ. ክፉ በመሆኗ ለቅሶዋ እንደ ነገሩ ለሆነላት ሴት።

ሐ. ዘመድ አልባ ሆና አልቃሽ ላጣች ሴት።

መ. ግጥሙ የሴትዮዋን ምንነት አይገልጽም።

3. በበጋ እረስ ቢሉት ፀሐይን እየፈራ፣

   በሀምሌ እረስ ቢሉት ዝናብ እየፈራ፣

ልጁ እንጀራ ቢለው በጅብ አስፈራራ።

የሚለው ቃላዊ ግጥም ለምን አይነት ሰው የሚገጠም ይመስላችኋል።

ሀ. ለታታሪ ገበሬ ሐ. ለብልጥ ገበሬ

ለ. ለሰነፍ ገበሬ መ. ለሞኝ ገበሬ

4. ሚኒልክ ተወልዶ ባያነሳ ጋሻ፣

----------። ለሁለተኛው ስንኝ የሚስማማው ሀሳብ የቱ ነው።

ሀ. ምን ይበጀው ነበር ይህን ጊዜ አበሻ

ለ. ቀኝ ተገዝቶ ነበር ይህን ጊዜ አበሻ

ሐ. ግብሩ እንቁላል ነበር ይህን ጊዜ አበሻ

መ. የት ይገባ ነበር ይህንጊዜ አበሻ

5. ከደጅሽ ይቅበሩኝ በስንደዶ ምሰው፣

እንዳይቆረቁረኝ አንችን አንተርሰው። ይህ ቃላዊ ግጥም የሚያስተላልፈው መልእክት _____ ነው።

ሀ. የሀዘን ሐ. የፍቅር

ለ. የምኞት መ. የብሶት

6. ከወደዱም አይቀር ይወዳሉ ቀይ፣

እንደ አደይ አበባ----------። ግጥሙን ሊያሟላው የሚችለው ሀረግ የትኛው ነው።

ሀ. የቀይ የቀይማ ለ. ከሩቅ የሚታይ

ሐ. አጭር የሚታይ መ. የጓደኛ ቀይ

7. ከዋኙ ሲያቀርብ ተደራሲው ‹‹ አሺ . . . ከዚያስ . . . ደግሞስ ›› በሚል

የሚቀርብ የስነ ቃል አይነት የትኛው ነው ?

ሀ. እንቆቅልሽ ሐ. ተረት

ለ. የልመና ግጥም መ. የፍቅር ግጥም

ተግባር ሶስት

ቀጥሎ በገላጭና በተራኪ የቀረቡትን ሁለት አንቀፆች ድምፃችሁን ከፍ አድርጋችሁ በየተራ አንብቡ።

ሀ. በጣት እየጠነቆሉ የማንበብ ሂደት በአብዛኛው የሚታየው በእድሜ ዝቅ በሚሉ ህፃናት ላይ ነው። ሂደቱ በቶሎ ካልተገታ አብሮ ሊያድግ ይችላል፡ ፡ በጣት እየጠነቆሉ ማንበብበ በንባብ ሂደት ላይ ችግር ይፈጥራል። ይህ አይነቱ ልምድ የንባብ ፍጥነትን በጣም ከመቀነሱም በተጨማሪ አድካሚ ነው። በጣት እየጠነቆሉ ማንበብ ለጀማሪ አንባቢዎች ጠቃሚ መሆኑ ባይካድም ውሎ አድሮ የንባብ ችሎታ ሲዳብር ካልተወገደ ግን ችግር ይፈጥራል። ይህንን ልማድ ለማስቀረትም አንባቢዎች ከጣታቸው ይልቅ አይናቸው በተሻለ መንገድ ይህንን ተግባር ሊወጣ እንደሚችል በተግባር በማለማመድ ቀስ በቀስ ችግሩ እንዲቀረፍ ማድረግ ይቻላል።

ምንጭ ፦ (አለም እሸቱ፣16፣1996፣ያልታተመ ፅሁፍ)

ለ. መጋቢት 28 ቀን 1933 ዓ.ም አርበኞች ሁሉ በድል አድራጊነት ሲገቡ በላይ ዘለቀም ወደ አዲስ አበባ ተጠርተው የደኅዝማችነት ማዕረግ ተሰጣቸው። ዳሩ ግን በዙሪያቸው የተሰገሰጉት ባንዳዎች ‹‹አላሰራም›› ስላሏቸው ሸፍተው ጫካ ገቡ። በመሰሪ ጥላቶቻቸው አቀነባባሪነት በላይ እጃቸውን ቢሰጡ ምህረት እንደሚደረግላቸው ተደርጎ ስለቀረበ በላይ በተግባራቸው ተፀፅተው እጅቸውን ሰጡ። ሆኖም ግን ምህረት ሳይሆን ሞት ስለተፈረደባቸው በተወለዱ በ33 ዓመታቸው ተሰቀሉ።

ምንጭ፦ (ታሪኩ ፋንታዬ ፣አማርኛ ሁሉ ለሁሉ ከመለስተኛ እስከ ኮሌጅ ገጽ 168።)

ክፍል ሶስት ቃላት

አዳዲስ ቃላት

ተግባር አንድ

በ‹‹ሀ›› ረድፍ ለቀረቡትቃላትና ሀረጋት ተቃራኒ ፍቻቸውን ከ‹‹ለ›› ረድፍ በመምረጥ በትክክል አዛምዱ።

ሀ	ለ
1. ቅርብ	ሀ. ከባድ
2. መቀላቀል	ለ. ቀነሰ
3. በሽተኛ	ሐ. ጥቂት
4. ጨመረ	መ. አፀዳ
5. ቀላል	ሠ. ሩቅ
6. ብዙ	ረ. በርካታ
7. በከለ	ሰ. መለያየት
8. ሸ. ጤነኛ	

ተግባር ሁለት

ከዚህ ቀጥሎ ለቀረቡት ቃላት ተቃራኒ ትርጉም ያላቸውን ፊደል ብቻ ምረጡ።

1. ላመ	ሀ. ደቀቀ	ለ. ተሰረቀ	ሐ. ተሸረከተ	መ. በተነ
2. ህቡዕ	ሀ. ድብቅ	ለ. ገሀድ	ሐ. ስውር	መ. የማይታይ
3. ሁከት	ሀ. ረባሽ	ለ. አምባጓሮ	ሐ. ሰላም	መ. ቂም
4. ጥቂት	ሀ. ትንሽ	ለ. ቅንጣት	ሐ. ሰፊ	መ. አያሌ
5. ቆንቋና	ሀ. ስስታም	ለ. ለጋስ	ሐ. ንፉግ	መ. ገብጋባ

ክፍል አራት ጽህፈት

ማስታወሻ፡- ቅንፍ ( ) እና እዝባር / ስርአተ ነጥቦች

ሀ. ቅንፍ( ) ፡- ቅንፍ ወይም የሚለውን ቃል ተክቶ በጽሁፍ ውስጥ ያገለግላል፡፡

ምሳሌ፡- እንደ እሱ ያለ እንብርቱን የተተኮሰ (ሚስጥር የማይቋጥር) አይቼ አላውቅም፡፡

ለ. እዝባር / ፡- አፅሮተ ቃላትን ለመመስረት እንደ አንድ ነጥብ (ይዘት) እና ቀንና ዓመተ ምህረትን ለመለየት ያገለግላል፡፡

ምሳሌ፡- 20/11/2013ዓ/ም ፣ ዶ/ር ወዘተ.

ተግባር አንድ

የሚከተሉትን ቃላትና ሀረጋት በእዝባር አሳጥራችሁ ፃፉ፡፡

ሀ. ጽሕፈት ቤት

ለ. ወይዘሮ

ሐ. ትምህርት ቤት

መ. የኢትዮጵያ ሴቶችና ህፃናት ጉዳይ ጽፈት ቤት

ሠ ፍርድ ቤት

ተግባር ሁለት

በሚከተሉት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ቅንፍን በተገቢው ቦታ በማስገባት አሳዩ፡፡

ሀ. በችግር ውስጥ ያሉ ሰዎችን ለመታደግ ለመርዳት ሁላችንም ኃላፊነት አለብን፡፡

ለ. በአሁኑ ወቅት ኮረና ኮቪድ19 በዓለም ላይ ከፍተኛ ጉዳት እያስከተለ ነው፡፡

ሐ. ልጁ ወደዚህ ምድር ከመጣ ከተወለደ ጀምሮ ቤተሰቦቹ ችግር አጋጥሟቸው አያውቅም፡፡

መ.የአባይ የህዳሴ ግድብ የህልውናችን ጉዳይ ነው ፡፡

ተግባር ሶስት

ተማሪዎች ከቀረበላችሁ ርእስ አንዱን መርጣችሁ ግጥም በመፃፍ ለክፍል ጓድኞቻችሁ አንብቡላቸው።።

ሀ. ህዳሴ ግድብ ለ. እርቅ ሐ. ኮቪድ19

መ. ድህነት ሠ. መጤ ባህል

ክፍል አምስት ሰዋስው

የጊዜ ተውሳከ ግስ

ማስታወሻ

የጊዜ ተውሳከ ግስ አንድ ነገር መቼ እንደተከሰተ ወይም እንደሚከሰት ይገልጻል። በዚህም መቼ የሚለውን ጥያቄ ይመልሳል።

ምሳሌ፡- ዛሬ ፣ በኋላ ፣ አሁን ነገ

ተግባር አንድ

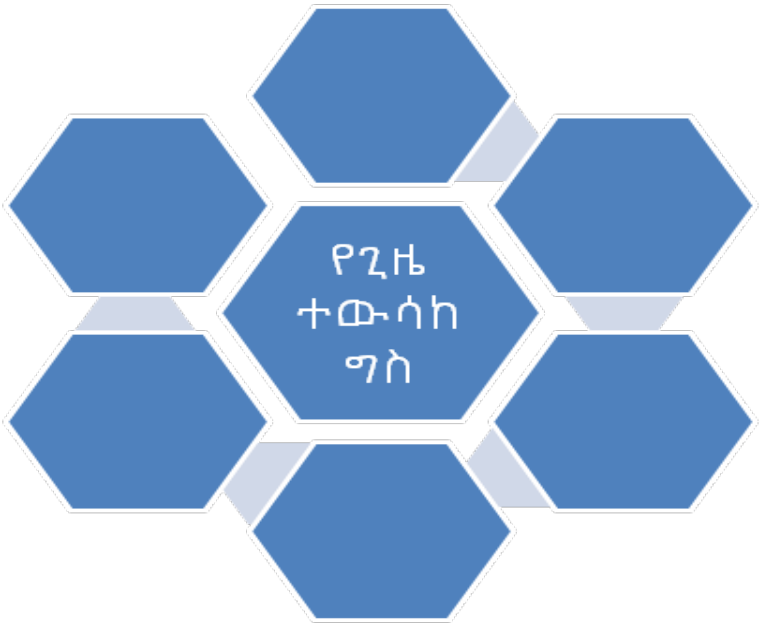
በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን የጊዜ ተውሳከ ግሶች ለይታችሁ ጻፉ።።

1. አለሚቱ ባለፈው አመት ከአምስተኛ ክፍል አንደኛ ወጥታለች።
2. ሀሚድ ትምህርት ቤት በጧት ይደርሳል።
3. ወይዘሮ በለጡ ትናንት ህፃናትን ስለመልካም ስነ-ምግባር አስተማሩ።
4. መገርሳ ዛሬ ጧት በቀጠሮው መሰረት ከቦታው ደረሰ።
5. መቅደስና ሪሃና በሚቀጥለው ዓመት ወደ ሀዋሳ ለመሄድ ተስማሙ።
6. ነብዩ ባለፈው ሳምንት ቤተሰቦቹን ጠይቆ ታመለሰ።
7. ወታደር ዘወትር የሀገሩን ሰላም ለማስከበር ዘብ የቆመ ነው።

ተግባር ሁለት

ቀጥሎ ከቀረቡት ቃላትና ሀረጋት የጊዜ ተውሳከ ግስ የሆኑትን ለይታችሁ በቻርቱ ውስጥ ጻፉ።

ወዲያውኑ	በመኪና አደጋ	አሁን	ሌሊት
አሳዛኝ	ስለረበሹ	ጥሩ	ትምህርት ቤት
ዛሬ	ነገ	አስደሳች	ያለፈው ዓመት

ተግባር፡- ሶስት

የሚከተሉትን ተውሳከ ግሶችን በተገቢው ቦታ እያስገባችሁ ዓረፍተ ነገር ስሩ።

ሀ. ሁል ጊዜ ሐ. ገና ሠ.ክፉኛ

ለ. አንዳንድ ጊዜ መ. ቶሎ

ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ ቃላዊ ግጥም ጽፈን ያነባበብ ስልትን ጠብቀን በማንበብ ያነበብነውን ግጥም ጭብጥ ተናግረናል። ቃላዊ ግጥም በቃል ከትውልድ ወደ ትውልድ እየተላለፈ የመጣ፣አሁንም ያለ ወደፊትም የሚቀጥል የማህበረሰቡን አጠቃላይ ወግና ባህል የሚገልፅ እነደሆነ ተመልክተናል። ቅንፍ ወይም የሚለውን ቃል ተክቶ የሚገባ ሲሆን እዝባር ደግሞ ቃላትን አሳጥሮ ለመፃፍ የሚያገለግል የስርዓተ ነጥብ አይነት እንደሆነ አይተናል። ስለሆነም ስርዓተ ነጥብን በዓረፍተ ነገር ውስጥ በተገቢው ቦታ ተጠቅመናል። አዳዲስ ቃላትን ተጠቅመን ዓረፍተ ነገር መስርተናል፤ለቃላት ተቃራኒ ፍቺ ሰጥተናል። በመጨረሻም የጊዜ ተውሳከ ግስ አንድ ነገር መቼ እንደተከሰተ ወይም እንደሚከሰት የሚገልፅ እንደሆነ አይተናል። ተውሳከ ግሶች ለይተን በዓረፍተ ነገር ውስጥ ተጠቅመናል።

የክለሳ ጥያቄዎች

1. አንድ ቃላዊ ግጥም ከመፅሄት፣ ከጋዜጣና ከመፅሃፍት ፈልጋችሁ በመፃፍ በክፍል ውስጥ አቅርቡ።

2. በሚከተሉት ቃላት ዓረፍተ ነግር ስሩ።

   ሀ. እንከን ሐ. ቄንጠኛ

   ለ. በረረ መ. ዛበረ

3. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቺ ስጡ።

   ሀ. ሞከከ ሐ.ጥቂት

   ለ. ወላንሳ መ. ብልጥ

4. ሶስት የጊዜ ተውሳከ ግስ ጽፋችሁ ዓረፍተ ነገር ስሩባቸው።

አማርኛ
፮ኛ ክፍል

ምዕራፍ አራት
ዘመናዊ ግብርና

ከምዕራፉ የሚጠበቁ ውጤቶች፡- ከዚህ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች

አዳምጣችሁ በቃል ትመልሳላችሁ፡፡

አከራካሪ አንቀፅ ትጽፋላችሁ፡፡

ቃላትን በመገጣጠም ትርጉም ትሰጣላችሁ፡፡

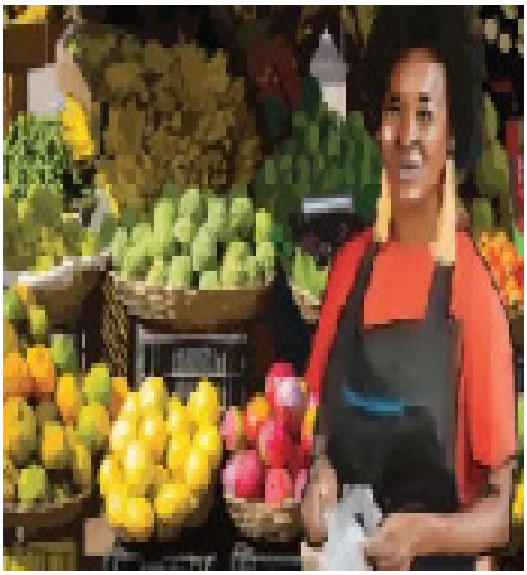
የጊዜ ግስን ተጠቅማችሁ ዓረፍተ ነገር ትመሰርታላችሁ፡፡

ክፍል አንድ-- ማዳመጥ

ድሮና ዘንድሮ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

1. ‹‹ ድሮና ዘንድሮ ›› የሚለው ርዕስ ስለምን የሚናገር ይመስላችኋል? እስቲ ተወያዩና ግምታችሁን ለመምህራችሁ ንገሯቸው።
2. በአካባቢያችሁ ከትንሽ ነገር ተነስቶ ትልቅ ደረጃ ላይ የደረሰ ሰው ታውቃላችሁ? ካለ ምን እንደሰሩና ምን ደረጃ ላይ እንደደረሱ ግለጹ።

የማዳመጥ ሂደት

‹‹ድሮና ዘንድሮ›› በሚል ርዕስ የቀረበውን ምንባብ መምህራችሁ ያነቡላችኋል፤ ዋና እና ዝርዝር ሀሳቦችን እየለያችሁ አዳምጡ።

የአዳምጦ መረዳት

ተግባር ሁለት

ምንባቡን እያዳመጣችሁ ባዶ ቦታውን አሟልታችሁ ጻፉ።

ሀ. እኔና እናቴ ከችግራችን የምንወጣበት _____ ብሩህ ሆኖ ታየኝ።

ለ. "ችግር መፍትሄ ይወልዳል" እንዲሉ _____ከመስሪያ ቤት ስልክ ተደወለልኝ።

ሐ. የወተት ምርቱም ከጊዜ ወደጊዜ መጠኑ _____ መጣ።

መ. በአካባቢያችን ላሉ አትክልትና ፍራፍሬ መደብሮች ምርቶችን _____ ጀመርን።_

ሠ. _____ በአነስተኛ ቦታና ጉልበት ብዙ ምርት ማስገኘት የሚያስችል ዘርፍ ነው።

ረ. እንደ _____ ተደስቼና ቦርቄ ሳይሆን በስቃይና በፈተና መግፋት ጀመርኩ።

ሰ. ከዚህ ጊዜ ጀምሮ እናቴን የማገዝ ሀላፊነቱ በኔ _____ ወደቀ።

ሸ. ከእለት ፍጆታ የሚተርፈንን _____ ጀመርን።

ተግባር ሶስት

ቀጥሎ በቀረቡት ቃላትና ሀረጋት በምንባቡ መሰረት ዓረፍተ ነገር ስሩና ለመምህራችሁ አሳዩ።

ሀ. መቸርቸር ሐ .መግፋት ሠ. የኑሮ ዘይቤ

ለ. ተሰናብቶን ሄደ መ. ግብዓት ረ. የእለት ፍጆታ

ተግባር አራት

ከዝቅተኛ የገቢ መጠን ወደ ከፍተኛ ገቢ መጠን እንደት ማደግ እንደሚቻል በቡድን ተወያይዩና የደረሳችሁበትን ሀሳብ በየተራ ንግግር አድርጉ።

ክፍል ሁለት ንባብ

የከተማ ግብርና

ቅድመ ንባብ

ተግባር አንድ

ሀ. የከተማ ግብርና ማለት ምን ማለት ይመስላችኋል ?

ለ. በእናንተ አካባቢ የሚከናወን የከተማ ግብርና አለ? ካለ ምን ምን እንደሆነ ግለጹ።

ሐ. በከተማ የሚከናወን ግብርና ምን ጠቀሜታ ያለው ይመስላችኋል?

የንባብ ሂደት

ምንባቡን ድምፅ ሳታሰሙ እያነበባችሁ አዳዲስ ቃላትን በደብተራችሁ ጻፍ።

ከከተማ ግብርና የሚገኝ ምርት የምግብ ስርዓትን በማሳደግ ጤናማ ማህበረሰ ለመገንባት ዘርፈ ብዙ አስተዋፅኦ ይኖረዋል። ለዚህ እንደማሳያ ማህበረሰቡ በአነስተኛ ቦታ ዘመናዊ የግብርና ዘዴዎችን በመጠቀም ለጤና ጠቃሚ የሆኑ የግብርና ምርቶችን በማምረት ለዕለት ፍጆታ ማዋል ሲጀምር የምግብ ደህንነቱን ከመጠበቁም በተጨማሪ በምርቱ ላይ የሚኖረው እምነት ይጨምራል።ይህም በቀላሉ በጥቂት ቦታ፣ብዙ የሰው ሃይል ሳያስፈልግ የከተማውን ነዋሪ የአርሶ አደሩን እጅ ሳይጠብቅ የምግብ ዋስትናውን እንዲያረጋግጥ ያስችለዋል።ይህም የተመጣጠነ ምግብ እንዲያገኝ በማድረግ ጤናማ ማህበረሰብ መፍጠር ያስችላል።

ከነባሩ የዶሮ ዝርያዎች የተሻለ የምርት ልዩነት የሚሰጡ የዶሮ ዝርያዎችን፣ ከአንድ የወተት ላም በቀን ሊገኝ የሚችልውን የወተት መጠን ማሳደግ የሚችሉ የላም ዝርያዎች፣ እንዲሁም የተለያዩ የሰብል፣የአትክልትና ፍራፍሬ ቴክኖሎጂዎች ወደ

ተጠቃሚ ተሸጋግረው ማህበረሰቡ ውጤታማ ምርት ማምረት የሚያስችለውን አሰራር በመዘርጋት የምግብ ደህንነትን ለማስጠበቅ መስራት ያስፈልጋል። በዚህም የማህበረሰቡ አካል የሆኑት በርካታ ሴቶችና ወጣቶች ተጠቃሚ የሚሆኑባቸው የሥራ እድሎችን ይፈጥራል። በከተማ አካባቢ የሚለሙ በርካታ የግብርና ዓይነቶች ሲኖሩ በእያንዳንዱ ግቢ ውስጥ በቀላሉ ሊመረቱ የሚችሉ የአትክልት ዓይነቶች ማለትም ቲማቲም፣ ካሮት፣ ጥቅል ጎመን፣የሀበሻ ጎመን፣ የመሳሰሉትን መጥቀስ ይቻላል።

1. ተማሪዎች እስካሁን ካነበባችሁት ጽሁፍ ውስጥ ምን ተረዳችሁ?
2. ቀሪዉ የንባብ ክፍል ስለምን የሚገልጽ ይምስላችኋል?

ቲማቲም

በሀገራችን በስፋት ከሚመረቱት የአትክልት ሰብሎች ውስጥ አንዱ ቲማቲም ነው፡ ፡ቲማቲም የተመጣጠነ የምግብ ይዘት ያለው በተለይም ማዕድናትንና ቫታሚኖችን ከማስገኘቱም ባሻገር የአምራቹን ህብረተሰብ የነፍስ ወከፍ ገቢ በማሳደግ የስራ እድል ለመፍጠርና በተወሰነ ቦታ ላይ ብዙ ገቢ በማስገኘት ረገድ ከፍተኛ አስተዋፅዖ ያለው አትክልት ነው። ምርቱንም የቲማቲም ድልህ፣ ጭማቂ፣ ካችአፕ፣ቋንጣና የቲማቲም ዘቢብ በማዘጋጀት ለቤት ውስጥ ፍጆታ መጠቀም ይቻላል።

ጥቅል ጎመን

ጥቅል ጎመን በቀዝቃዛ አካባቢዎች የሚመረት የጓሮ አትክልት ሲሆን ከጥንት ጀምሮ ለሰው ልጅ በምግብነት ከታወቁት አትክልቶች መካከል አንዱ ነው። ጥቅል ጎመን በአነስተኛ ማሳ ላይ የሚመረት የተለያየ ቀለም፣የራስ ቅርፅ፣ ለምግብነት የመድረሻ ጊዜ ያላቸው ዝርያዎች እንዳሉት ይታወቃል። በብዛት የሚታወቀው ግን አረንጓዴ ቀለምና ጠፍጣፋ ራስ ያለው ነው። በቫይታሚን ኤ እና ሲ ምንጭነቱ የታወቀ ሲሆን ለምግብነትም በተለያየ መልኩ ጥቅም ላይ ይውላል።

የሀበሻ ጎመን

የሀበሻ ጎመን ከስኳር ድንችና ከድንች ቀጥሎ በኢትዮጵያ በአነስተኛ ቦታ የሚመረትና በስፋት የሚታወቅ የጓሮ አትክልት ነው። ተቀቅሎ፣ተጠብሶና በክትፎ መልክ ተዘጋጅቶ ከአይብ ጋር ተቀላቅሎ ለምግብነት ይውላል። የሀበሻ ጎመን ከፍተኛ የቫይታሚን ሲ እና የሚኒራል መጠን በውስጡ ይዟል።

ሰላጣ

ሰላጣ ቅጠሉ በጥሬው ከቲማቲም፣ ከቃሪያ ና ከቀይ ሽንኩርት ጋር ተቀላቅሎ በዳቦና በእንጀራ ተደርጎ ለምግብነት ይቀርባል። ከፍተኛ መጠን ያለው የቫይታሚን ኤ፣ሲ፣ ኬ እና ሚኒራል በውስጡ ይዟል።

ካሮት

ካሮት የቫይታሚን ኤ መጠኑ ከሌሎች አትክልቶች ይልቅ ከፍተኛ በመሆኑ ካሮትን መመገብ የዐይን ዳፍንት በሽታን ለመከላከል ይረዳል። በተጨማሪም የቫይታሚን ቢ መጠኑ ከፍተኛ ነው።

በአጠቃላይ በከተማ ግብርና ህብረተሰቡን በማሳተፍ የጓሮ አትክልቶችን በአነስተኛ መሬት በመዝራት የምግብ ዋስትናን ማረጋገጥ ይቻላል። የጓሮ አትክልቶች የተለያየ የአካል ክፍሎቻቸው ለሰው ልጅ ምግብነት የሚውሉ ሲሆን እንደ አትክልቶቹ አይነት ቅጠሎቻቸው፣ሥሮቻቸው፣አበባዎቻቸውና ፍሬያቸው ሊበላ ይችላል። የጓሮ አትክልቶች የተለያየ አይነትና መጠን የምግብ ይዘት ያላቸው ሀይል ሰጪ፣ ሰውነት ገንቢ እና በሽታ ተከላካይ ምግቦች ናቸው። የጓሮ አትክልቶችን ለማምረት የዕለት ከዕለት ክትትል፣የአመራረት እውቀትና ክህሎትን የሚጠይቅ ስራ ነው። ሆኖም በተወሰነ ቦታ ላይ ከፍተኛ ምርት የሚሰጡ በመሆናቸው ጠቀሜታቸው የጎላ ነው።

ምንጭ፡ በሴቭ ዘ ችልድረን፣በትምህርት ሚኒስተርና በአማራ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት ት/ቢሮ የጋራ ትብብር በ2008ዓ.ም ከተዘጋጀው አጋዥ መጽሐፍ ለ6ኛ ክፍል ማስተማሪያ ተስማምቶ የቀረበ)

አንብቦ መረዳት

ተግባር ሁለት

በሚከተሉት ቃላት በምንባቡ ውስጥና ከምንባቡ ውጪ ያላቸውን ፍቺ የሚያሳዩ ዓረፍተ ነገሮችን ሰርታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።

ምሳሌ፡- በርካታ በምንባቡ መሰረት ብዙ

ከምንባቡ ውጪ በደስታ

ሀ. የጓሮ አትክልት ለጤና በርካታ ጠቀሜታ አለው ።

ለ. ባለፈው ሳምንት የተመረቀችው ተማሪ የወርቅ ሜዳሊያዋን በርካታ ተቀበለች።

ሀ. ክህሎት ሐ . ጥሬ ሠ. መቀላቀል

ለ. ማሳ መ. ዝርያዎች ረ. ፍጆታ

ተግባር ሶስት

ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ የያዘውን ፊደል እየመረጣችሁ በጽሁፍ መልሱ።

1. ከሚከተሉት አንዱ ስራቸው ከሚበሉ አትክልቶች ይመደባል።

ሀ. የሀበሻ ጎመን ለ. ድንች

ሐ. ጥቅል ጎመን መ. ቃሪያ

2. ሳይበስል የሚበላ አትክልት የሆነው የቱ ነው?

ሀ. ሰላጣ ለ. ቆስጣ

ሐ. ድንች መ. የሀበሻ ጎመን

3. ከሚከተሉት አንዱ ቅጠሉ ከሚበላ አትክልት ውስጥ ይመደባል።

ሀ. ካሮት ለ. ቃሪያ

ሐ. ቆስጣ መ. ስኳር ድንች

4. <u>ከነባሩ</u> የዶሮ ዝርያ **የተሻለ** ምርት የሚሰጥ ነው። የተሰመረበት ቃል ፍቺ ------- ነው።

ሀ. ከቆየው ለ. ከአዲሱ

ሐ. ከተለወጠው ሐ. ከተሸሻለው

5. የህብረተሰቡ <u>አካል</u> ለሆኑት የስራ እድል ይፈጥራል። የተሰመረበት ቃል አገባባዊ ፍቺ የሆነው የቱ ነው?

ሀ. ሰውነት ለ. ክፍል

ሐ. ዘመድ መ. ጓደኛ

6. በቀዝቃዛ ቦታ የሚመረት የጓሮ አትክልት የቱ ነው?

ሀ. ቲማቲም ለ. ቃሪያ

ሐ. ጥቅል ጎመን መ. ሰላጣ

7. የዐይን ዳፍንት በሽታ የሚከላከል አትክልት የሆነው?

ሀ. ካሮት ለ. ድንች

ሐ. ሰላጣ መ. ቲማቲም

8. ‹‹የነፍስ ወከፍ›› የሚለው ሀረግ የሚያስተላልፈው መልእክት ምንድን ነው?

ሀ. ለጽድቅ ለ. ለቡድን

ሐ. ለእያንዳንዱ መ. ነፍስን የሚጎዳ

9. ከሚከተሉት አንዱ የአትክልት ዝርያ አይደለም።

ሀ. ጥቅል ጎመን ለ. ሙዝ

ሐ. የሀበሻ ጎመን መ. ቃሪያ

10.የከተማ ግብርና ጠቀሜታ የሆነው የቱ ነው?

ሀ. ንጹህ ምግብ ማግኘት

ለ. የምግብ ፍላጎትን ማሟላት

ሐ. በቀላሉ የተመጣጠነ ምግብ ማምረት መቻል

መ. ሁሉም መልስ ናቸው

ተግባር አራት

ሀ. በግቢያችሁ ወይም በአካባቢያችሁ የጓሮ አትክልቶችን አመራረትና ጠቀሜታ የሚያውቁ ሰዎችን በመጠየቅ በክፍል ውስጥ የቃል ዘገባ አቅርቡ።

ክፍል ሶስት ቃላት

ቃላትን በመገጣጠም ትርጉም መስጠት

ተግባር አንድ

የሚከተሉትን ትርጉም የማይሰጡ ቃላት በምሳሌው መሰርት ትርጉም በሚሰጥ መንገድ አዋቅራችሁ ፃፉ።

ምሳሌ፡- ስፈረ-- ፈረስ

በሰውሰባቸ- ሰበሰባቸው

ቤምትህትትር- ትምህርት ቤት

ሀ. ውትቀዕ መ. መልይለሳ ሰ.ክሳትይታ ተ. በንወር

ለ. ጥዶወየሮ ሠ. ቀልመለጠ ሸ. ተናፈ ቸ. ርባፀትገያህ

ሐ. ርንብሃ ረ. ዝማአል ቀ. ሀፅመፍ

በ. ሲንየደያራተ

ተግባር ሁለት

ከዚህ በታች ባለው አንቀፅ ውስጥ ያሉትን አዳዲስ ቃላት አውጥታችሁ ትርጉማቸውን በቃላችሁ ተናገሩ።

ወንጀል ሰላማዊ ኑሮን ይነቀንቃል፤ ወንጀለኞች ኪስ ያወልቃሉ፤ቤት ይሰረስራሉ፤ በሚዛን ያብላሉ፤ አልፎ ተርፎ ጨለማን ተገን በማድረግ የሰውን ህይወትይቀርጣሉ ። እነዚህ አሜካላዊ እስካልተመነጠሩ ድረስ ሰላማዊ ኑሮ መጎሸ አይቀሬ ነው።

ምንጭ፦ (ሰለሞን ሐለፎም የድርሰት አፃፃፍ 1997፣193)

ተግባር ሶስት

ከዚህ በታች ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ይሆናሉ ተብለው ከተዘረዘሩት አማራጮች መካከል ይበልጥ የሚስማማቸውን ምረጡ።

1. ሰፈፍ ሀ. ዝቃጭ ለ. አተላ ሐ. ጥላይ መ. ለዛ

2. ቃና	ሀ. ለዛ	ለ. መዓዛ	ሐ. ውበት	መ. ዳና
3. የቀለም ቀንድ	ሀ. ምሁር	ለ. ብዕር	ሐ. ዋንጫ	መ. ቀንድ
4. ፅሞና	ሀ. ትህትና	ለ. ምር	ሐ. ቀልድ	መ. ተመስጦ
5. ራሮት	ሀ. ርህራሄ	ለ. ጥቁረት	ሐ. ሮሮ	መ. ስጋት
6. ማመንጨት	ሀ.ማፍለቅ	ለ. መቅዳት	ሐ. መጥለፍ	መ.መቀስቀስ
7. ደራ	ሀ. ኮራ	ለ. ሰፋ	ሐ. ሞቀ	መ. ተኮሰ

ክፍል አራት፡- ጽሕፈት

አመዛዛኝ ፅሑፍ

ተግባር አንድ

የሚከተሉትን ተዘበራርቀው የቀረቡ ዓረፍተነገሮች አስተካክላችሁ አንድ አንቀጽ አዋቅራችሁ ጻፉ።

ሀ. መንገደኞቹም ሩጫቸውን ትተው በቅርብ ወዳገኙት መጠለያ ተጠጉ።

ለ. በጥፊ የሚመታው ይህ ስለታም ነፋስ አቧራ አስነስቶ እሰው አይን ውስጥ እየሞጀረ ያደናብራል።

ሐ. የአዲስ አበባ ሰማይ በጥቁር የደመና ብርድ ልብስ ተጀቡኗል።

መ. የሴቶችን ቀሚስ ወደላይ እየገለበ ይተናኮላል።

ሠ. ብዙ ሳይቆይ ጠብ ያለህ በዳቦ የሚለው ዶፍ ዝናብ እየተንገፍቀገፍቀ ቁልቁል ወረደ።

ረ. ጉርምርምታው ያላማራቸው መንገደኞች አህያ የማይችለውን ዝናብ ለማምለጥ ወደየቤታቸው በመሯሯጥ ላይ ናቸው።

ሰ. ሀይለኛ ነፋስ ከዝናቡ ቀድሞ መንገደኞችን ማወክ ጀመረ።

ሸ. ከባድ ዝናብ ያረገዘው ደመና አጣዳፊ ምጥ ይዞት በጣር ያጉረመርማል።

ተግባር ሁለት

ከዚህ በታች የቀረቡትን አከራካሪ አንቀፆች መሰረት አድርጋችሁ ከሀ - መ ከተዘረዘሩት አከራካሪ ዓረፍተ ነገሮች አንዱን በመምረጥ አንድ አከራካሪ ጽሑፍ በደብተራችሁ ጻፉና በክፍል ውስጥ አንብቡ፡፡

ሀ. ንፅፅራዊ ስነ-ልሳን ሁለት ወይም ከሁለት በላይ የሆኑ ቋንቋዎችን በተነፃፅሮት የሚያጠና የስነ-ልሳን ዘርፍ ነው፡፡ ለተነፃፅሮት የሚቀርቡትም ቋንቋዎች ስርወ ግንዳቸው አንድ ወይም የተለያየ ሊሆን ይችላል፡፡ዘርፉ ሁለት ወይም ከሁለት በላይ የሆኑ ቋንቋዎችን በድምፅ፣ በቃላት አገባብ እንዲሁም በአረፍተ ነገር አሰካክ ያላቸውን ዝምድና እና ልዩነት በማነፃፀር የሚያቀርብ ነው፡፡

ምንጭ፦ (ተስፋየ ሸዋየ፣1981፣13)

ለ. ... በምግብ በኩል የሚታየው የአካል ግንባታና ጥገና በመጠጥ በኩል ተቃራኒ ሆኖ ይታያል፡፡ መጠጥ በብዛትና በተከታታይ በተወሰደ ጊዜ እንደጉበት ፣ኩላሊት፣ ልብና የመሳሰሉትን የውስጥ አካላትን ለጉዳት ያጋልጣል፡፡ በእርግጥ ምግብም ቢሆን በልክና በተመጣጠነ ደረጃ ካልተወሰደ ሰውነትን ቅርፀ ቢስ ከማስመሰል አሳልፎ የተከማቸ ትርፍ ስብ በነርቮችና በደም ዝውውር ላይ ችግር ሊያመጣ ይችላል፡፡ ስናጠቃልለው ለሚበላ ነገር ቅድሚያ ሰጥተው የሚዋከቡትን ሰዎች ባህላችን አይደግፋቸውም፡፡ ስለሆነም ህብረተሰቡ ‹‹ሆዳም፣ስግብግብ፣አሳማ...›› እያለ ያጥላላቸዋል፡፡ መጠጥ ወዳጁንም ‹‹ፉቴ፣ ገልባጭ፣ አንቡላ፣ ሰካራም...›› በሚል የቅፅል ስም ይጠሯቸዋል፡፡ ያም ሆነ ይህ ምግብና መጠጥ ፈፅሞ ሊወዳደሩ አይችሉም፡፡ ምንጭ፦ (ታሪኩ ፈንታዬ፣2008፣173)

ሀ. ከቀደመውና ከአሁኑ ትውልድ ጠንካራ የሀገር ፍቅር ስሜት ያለው የትኛው ነው፡፡

ለ. በሰው ሀገር ሰርቶ ከመበልጸግና በሀገር ሰርቶ ከመበልፀግ የትኛው ይሻላል፡፡

ሐ. ከእውቀትና ከገንዘብ የትኛው ይበልጣል፡፡

መ. ጀግና ማነው? በጦርነት ተዋግቶ ያሸነፈ ወይስ ድህነትን ተዋግቶ ያሸነፈ?

ተግባር ሶስት

ተማሪዎች አንድ ርዕስ መራጣችሁ አከራካሪ ጽሁፍ በማዘጋጀት ለመምህራችሁ አሳዩ፡፡

ክፍል አምስት ሰዋስው

የጊዜ ግስ

ተግባር አንድ

በሚከተሉት ጥያቄዎች ውስጥ ያሉትን የጊዜ አይነቶች ለይታችሁ በደብተራችሁ ፃፉ።

ምሳሌ፡- አክስቴ ወደሀገሯ ልትመለስ ነው። የወደፊት ጊዜ

አክስቴ ወደሀገሯ እየተመለሰች ነው። የአሁን ጊዜ

አክስቴ ወደሀገሯ ተመልሳለች። የሃላፊ ጊዜ

ሀ. ለጆሮ እንዲስማሙ ተደርገው የተዘጋጁ ዜማዎችን ለገበያ አቅርበዋል።

ለ. ቃሎቿ የተዋቡ ይሁኑ እንጅ ስታወጣቸው በጭንቀት ነበር።

ሐ. በአለማችን በአሁኑ ስዓት በረሃማነት እየተስፋፋ ነው።

መ. አዲስ አበባ ወደፊት ምቹና ፅዱ እየሆነች ትሄዳለች።

ሠ. እህቴ ነገ ከጎንድር ትመጣለች።

ረ. ታናሽ ወንድሜ የተወለደው ከዛሬ አስር አመት በፊት ነበር።

ሰ. የውጭ ሀገር ጎብኝዎች ወደ ሀገራችን እየመጡ ነው።

ሸ. የመንገድ ባለስልጣን የመንገድ ላይ ምልክቶችን ለመትከል እያሰበ ነው።

ተግባር ሁለት

የሚከተሉትን ሰዋስዋዊ ስህተት የሚታይባቸው ዓረፍ ነገሮች አስተካክላችሁ በደብተራችሁ ፃፉ።

ምሳሌ፡- ሀ. ሁኔታ አለፈ ፈተናውን በጥሩ።
ፈተናውን በጥሩ ሁኔታ አለፈ።
ለ. አስተማሪች ልጇን ሙያ አስቱር።
አስቱር ልጇን ሙያ አስተማሪች።

ሀ. ተወካያቸውን የክፍል መረጡ ተማሪዎቹ፡፡

ለ. ያስፈልጋል ተማሪዎችን ማበረታታት ጎበዝ፡፡

ሐ. መነሳት ሰው ማንኛውም አለበት ታጥቆ ለማስወገድ ድህነትን ፡፡

መ. ሄለን የተመሰገነች በስነ-ምግባሯ ናት፡፡

ሠ. ጉልበት አለበት ሁሉም ሰው የህፃናት መከላከል ብዝበዛን፡፡

ረ. ቴክኖሎጅ አለበት ትምህርት መደገፍ በሳይንስና፡፡

ሰ. ለማቅረብ አለበት አጥፊዎችን መተባበር ህብረተሰቡ ለህግ፡፡

ሸ. ባህላችን አረጋውያንን ይገባል ሊሆን መንከባከብ፡፡

ተግባር ሶስት

የሚከተሉትን የጊዜ ተውሳከ ግሶች በመጠቀም ዓረፍተ ነገር ሰርታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ፡፡

ሀ. አምና

ለ. ባለፈው ሳምንት

ሐ. ከወር በኋላ

መ. የዛሬ አመት

ሠ. ሌሊት

ረ. ቶሎቶሎ

ሰ. አልፎ አልፎ

ሸ. በዚህ አመት

ተግባር አራት

ከዚህ በታች የቀረቡትን ቃላትና ሀረጋት የአሁን ጊዜ፣የሀላፊ ጊዜና የወደፊት ጊዜ በማለት በሰንጠረዥ ውስጥ መድቡ፡፡

እየተማረ ነው እየሰራ ነው እየሰጠ ነው ሰጥቷል

ይሰጣል ይመጣል ሰላም እየሰፈነ ነው ሰብሯል

ያነባል ሰላም ይሰፍናል እየመጣ ነው ይሰብራል አንብቧል

ሰላም ሰፍኖ ነበር መጥቷል ተምሯል እያነበበ ነው

ተ/ቁ	የአሁን ጊዜ	የሀላፊ ጊዜ	የትንቢት ጊዜ
1			
2			
3			
4			
5			

ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ ስር አከራካሪ አንቀጽ ሁለትና ከዚያ በላይ የሆኑ ሀሳቦችን መነሻ በማድረግ የሚመሳሰሉበትን ወይም የሚለያዩበትን ሀሳብ በማነጻጸር ወይም በማወዳደር የሚያቀርብ ጽሁፍ እንደሆነ ተረድተናል፡፡ በዚሁ ርእሰ ጉዳይ ዙሪያ የተፃፉ ፅሁፍ በማቅረብ በምሳሌው መሰርት አንቀፅ መፃፍ ችለናል፡፡ የተዘበራረቁ ፊደላትን አገጣጥመን ፍቺ ያላቸው ቃላትን መስርተናል፡፡ ከዓረፍተ ነገር ውስጥ የጊዜ አይነቶችን ለይተን ጽፈናል፡፡ የጊዜ አይነቶች ሶስት ሲሆኑ እነሱም የአሁን ጊዜ፣ የሃላፊ ጊዜና የትንቢት(የወደፊት ጊዜ) እንደሆኑ አይተናል፡፡ የጊዜ ተውሳከ ግሶችን በመጠቀም አረፍተ ነገር መስርተናል፡፡

የክለሳ ጥያቄዎች

1. የጊዜ አይነቶች የሚባሉት ምን ምን ናቸው?
2. አከራካሪ ጽሁፍ ምን አይነት ጽሁፍ እንደሆነ በቃል ግለጹ፡፡
3. በከተማ ግብርና ዙሪያ የቀረቡ መርሀ ግብሮችን ከቴሌቪዥን፣ከሬዲዮ ተከታትላችሁ በቃል ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ፡፤

አማርኛ
፮ኛ ክፍል

ምዕራፍ አምስት
ቱሪዝም

ከምዕራፉ የሚጠበቁ ውጤቶች፡- ከዚህ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች

ቃላትን በምእላድ ትከፋፍላላችሁ፡፡

ለቃላት እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍቺ ትሰጣላችሁ፡፡

በሀላፊ ጊዜ አንቀጽ ትጽፋላችሁ፡፡

ድህረ ግንድ ቅጥያዎችን ትለያላችሁ፡፡

ራስን የመገምገሚያ ስልቶችን ተጠቅማችሁ ሥራችሁን

ትመዝናላችሁ፡፡

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥ

ሸርሸር በእንጦጦ

ቅድመ ማዳመጥ

ተግባር አንድ

ሀ. ‹‹ ሸርሸር በእንጦጦ ›› በሚለው ርእስ የቀረበው ምንባብ ምን ምን ነገሮችን የሚያሳይ ይመስላችኋል?

ለ. ከዚህ በፊት የጎበኛችሁት ወይም ሸርሸር የሄዳችሁበት ቦታ ካለ ምን ምን ነገሮችን እንደተመለከታችሁ ዘርዝሩ።

ሐ. የመጎብኘት እድል ቢሰጣችሁ የትኛውን ቦታ የምትመርጡ ይመስላችኋል?

የማዳመጥ ሂደት

‹‹ሸርሸር በእንጦጦ›› በሚል ርእስ የቀረበውን ምንባብ መምህራችሁ ሲያነብላችሁ ዋና ዋና ነጥቦችን በመለየት በንቃት አዳምጡ፡፡

አዳምጦ መረዳት

ተግባር ሁለት

በምንባቡ መሰረት የሚከተሉትን ዓረፍተ ነገሮች ትክክል ከሆኑ‹‹ እውነት›› ስህተት ከሆኑ ደግሞ ‹‹ ሀሰት› በማለት መልሱ፡፡

ሀ. ቅርስ የአንድን ሀገር ታሪክና ባህል ባጭሩ ይገልጻል፡፡

ለ. የእንጦጦ ተራራ ከአዲስ አበባ በስተምስራቅ ይገኛል፡፡

ሐ. ‹‹ የእጦጦ ተራራ የአዲስ አበባን ጓዳ ጎድጓዳ ያሳያል›› ሲል የሰዎችን ጓዳ ማለቱ ነው፡፡

መ. አፄ ምኒልክ እንጦጦን ለቤተ መንግስትነት የመረጡት ለጎብኚዎች ምቹ እንዲሆን በማሰብ ነው፡፡

ሠ. እንጦጦን የሚጎበኝ ሰው መንፈሱ ስለሚታደስ ለፈጠራ ስራ ይነቃቃል፡፡

ረ. ሽገር ንፁህ አየር የምታገኘው ከእንጦጦ ተራራ ነው፡፡

ሰ. የቱሪዝም ቦታዎችን መጠበቅ ያለብን ከሚሰጡት ጥቅም አኳያ ብቻ ነው፡፡

ተግባር ሶስት

የሚከተሉትን ቃላት በምሳሌው መሰረት በምዕላድ ነጣጥላችሁ ፃፉ፡፡

ምሳሌ፡- መስህቦቻችን፡- መስህብ - አች - ኣችን

ሀ. ተፈጥሯዊ ሐ. ጎብኝዎቻችን ሠ.ችሎታቸውን

ለ. መስህቦች መ. ቅርሶቻችን ረ. መንገዳቸውን

ተግባር አራት

ተማሪዎች ስለ አንድ የጉብኝት ቦታ ከሬዲዮ፣ከቴሌቪዥን አዳምጣችሁ ወይም ከጋዜጣ፣ከመጽሔት አንብባችሁ ያገኛችሁትን መረጃ በክፍል ውስጥ ንግግር አቅርቡ።

ክፍል ሁለት፡- ንባብ

አንድነት ፓርክ

ቅድመ ንባብ

ተግባር አንድ

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃላችሁ መልሱ።

ሀ. ጥንድ ጥንድ ሆናችሁ በስዕሉ ላይ ተወያዩና የሚገልጸውን መልእክት በቃል ተናገሩ።

ለ. ‹‹ የአንድነት ፓርክ ›› የት የሚገኝ ይመስላችኋል?

ሐ. የአንድነት ፓርክ በውስጡ ምን ምን ጉዳዮችን ያካትታል ብላችሁ ትገምታላችሁ?

የንባብ ሂደት

ቀጣዩን ምንባብ ስታነቡ በእያንዳንዱ አንቀፅ መጨረሻ ቆም እያላችሁ የአንቀፁን መልዕክት በአዕምሮአችሁ እያጠቃለላችሁ ድምፅ ሳታሰሙ በየግላችሁ አንብቡ።

የአንድነት ፓርክ የሚገኝበት ታላቁ ቤተ መንግስት የተቆረቆረው በ1878ዓ.ም ሲሆን የመሰረቱትም በወቅቱ የሸዋ ንጉስ የነበሩት ዳግማዊ አጤ ምኒልክና ባለቤታቸው እቴጌ ጣይቱ ብጡል ናቸው። የቤተ መንግስቱ አጠቃላይ ስፋት አርባ ሄክታር ነው። ቦታው ለቤተ መንግስትነት የተመረጠው ለፍልውሃ በነበረው ቅርበትና በወቅቱ ዙሪያውን ለመቆጣጠር የሚመች ከፍታ ቦታ በመሆኑ ነው። ።

የአንድነት ፓርክ በጠቅላይ ሚኒስትር ደ/ር ዐብይ አህመድ ሀሳብ አመንጭነት ለፓርክነት የግንባታና የማደራጀት ስራው በ2010ዓ.ም ተጀመረ። አዳዲስ የጉብኝት መስህብ የሆኑ ግንባታዎች የተካሄዱበት ስፍራ በሙሉ ቀደም ሲል ጥሻና ገደላማ ነበር። ታሪካዊ ህንጻዎችና አደባባዮች ታሪካቸውና ፋይዳቸው በምሁራን ተጠንቶ ለጉብኝት ምቹ ሆነው የተደራጁ ዘመናዊ የቱሪስት መዳረሻዎች ናቸው።

የአንድነት ፓርክ የጉብኝት መዳረሻዎች

አንድነት ፓርክ በውስጡ ስድስት ዋና ዋና የቱሪዝም መስህብ ቦታዎች አሉት። ከመግቢያው ጀምሮ የምናገኛቸው እነዚህ የአንድነት ፓርክ ክፍሎች የጥቁር አንበሳ ዋሻ፣ የአገር በቀል ዕፅዋት መገኛ ቦታ፣ የክልል እልፍኞች፣ የአረንጓዴ ስፍራ፣ የአንድነት መካነ እንስሳት፣ የቤተ መንግስቱ ታሪካዊ ህንፃዎችና አውደ ርዕዮቶቻቸው ይጠቀሳሉ፡ ፡ ከታሪካዊ ህንፃዎቹ በስተቀር አምስቱ የጉብኝት መዳረሻዎች በአዲስ መልክ የተገነቡ የቱሪስት ስፍራዎች ናቸው።

1. ከላይ ካነበባችኋቸው አንቀጾች ምን ተረዳችሁ?
2. ቀጣዩ የምንባብ ክፍል ስለምን የሚገልፅ ይመስላችኋል?

በቤተ መንግስት የሚገኙ ታሪካዊ ህንፃዎች

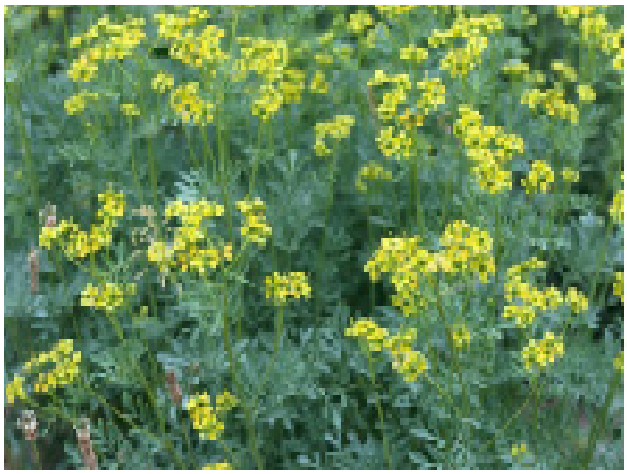

ታላቁ ቤተ መንግስት የአጤ ምኒልክ ቤተ መንግስት ተብሎም ይታወቃል። ይህ ቤተ

መንግስት ከተመሰረተበት ጊዜ ጀምሮ በርካታ አገራዊና አህጉራዊ ፋይዳ ያላቸው ሁነቶች የተፈፀመበት እንደሆነ ይታወቃል፡፡ ከ1880ዎቹ ጀምሮ የተገነቡ የነገስታት መኖሪያና ጽህፈት ቤቶች በዋነኛነት በዚህ ውስጥ የሚካተቱ ሲሆን የነበሩበትን ይዞታ ሳይለቁ እድሳት ተደርጎላቸዋል፡፡ ከነዚህ መካከል አንዱ የሆነው የአጤ ምኒልክ የግብር አዳራሽ ሲሆን ንጉሱ በዚህ አዳራሽ እንግዶቻቸውን ያስተናግዱ እንደነበር ታውቋል፡፡ በዚህ ስፍራ መጀመሪያ የምናገኘው የፊታውራሪ ኃብተ ጊዮርጊስ ዲነግዴን (አባ መላ) መኖሪያ ነው፡ ፡ ቀጥሎም የአጤ ምኒልክ ባለአንድ ፎቅ መኖሪያና ጽሕፈት ቤት ያለ ሲሆን የህንፃው በሮች በእንጨት የተሰሩና በሚያምር መልኩ የአበባና የሀረግ ጌጥ የተፈለፈለበት ናቸው፡ ፡ ይህ ቤት ከሁለት ሌሎች ቦታዎች ጋር በድልድይ ይገናኛል፡፡ አንደኛው በሰሜናዊ አቅጣጫ የአጤ ምኒልክ የፀሎት ቤትና የሥዕል ቤት ሲሆን እንቁላል ቤት በመባል ይጠራል፡፡ በሌላ በኩል አጤ ምኒልክ ከጦር መኮንኖቻቸው ጋር የሚገናኙበት ክፍል ይገኛል፡፡ በወቅቱ የጦር ሚኒስትር የነበሩት ፊት አውራሪ ኃብተ ጊዮርጊስ ዲነግዴ እንደ ቢሮ ይጠቀሙበት ነበር፡፡

ሌላው ደግሞ የዘውድ ቤት ሲሆን በአጤ ኃይለ ሥላሴ ዘመን ነገስታትንና ዲፕሎማቶችን ከተለያዩ ሀገራት ተቀብለው ያስተናግዱበት ነበር፡፡ ከእነዚህም መካከል በ1956 የዩጎዝላቪያው ፕሬዝደንት ቲቶ፣በ1965 ንግስት ኤልሳቤጥ2ኛ፣ በ1966 የፈረንሳዩ ፕሬዝደንት ቻርልስ ደጎል ይገኙበታል፡፡ ሌላኛው ከአጤ ምኒልክ ቤት ጋር በድልድይ የሚገናኘው የእቴጌ ጣይቱ ቤት ነው፡፡ ይህ ቤት ከቤተ መንግስቱ በምስራቃዊ አቅጣጫ የሚገኝ ባለአንድ ፎቅ ህንፃ ነው፡፡ በምድር ቤት የዙፋን ግብር ቤት ይገኛል፡፡ የነገስታቱ መመገቢያ አዳራሽ ሲሆን ንጉሳዊ ቤተሰቦች ምግብ የሚመገቡበት ክፍል ነበር፡፡ ይህ ቤት በደርግ ጊዜ የደርግ ምክር ቤት መሰብሰቢያ በመሆን አገልግሏል፡፡

የሀገር በቀል እፅዋት

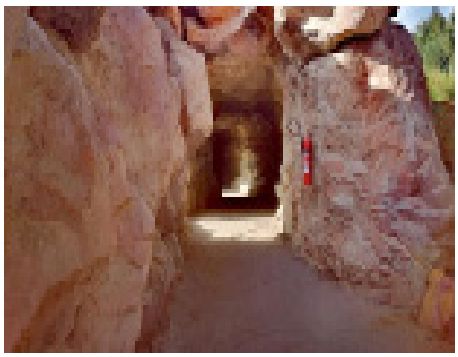

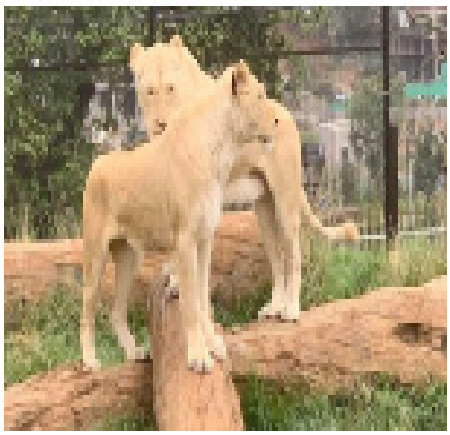
በሀገር በቀል የዕጽዋት ጉብኝት መዳረሻ፣ ለመድሃኒት፣ ለምግብና ለውበት አገልግሎት የሚውሉ ዕጽዋትን ይጎበኛሉ። ከነዚህም መካከል ጤናአዳም፣ኮሰረት፣ ፈጦ፣በሶብላ፣ዝግባ፣ዋንዛ ወዘተ. ይገኛሉ። በእጅ በተጠረቡ ድንጋዮች የተሰሩ ካቦች፣ መተላለፊያ መንገዶችና የጭቃ ቤትም በዚሁ ስፍራ ይገኛል፡

የጥቁር አንበሳ መካነ እንስሳት

በዚህ የጉብኝት መዳረሻ ጎብኝዎች 175 ሜትር እርዝመት ባለው ዋሻ ውስጥ ሆነውና በዙሪያው እየተዘዋወሩ በዋናነት የባሌና የዴዴሳ ዝርያ የሆነውን ባለ ጥቁር ጎፈር አንበሳ ይመለከታሉ።

የክልል እልፍኞች

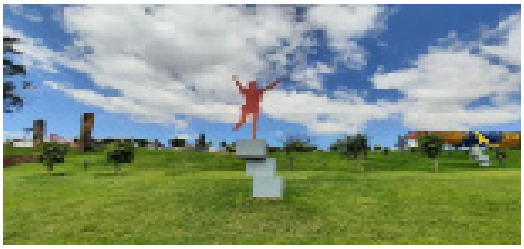

በአንድነት ፓርክ ውስጥ ከሚገኙ የጉብኝት መዳረሻዎች መካከል አንዱ በኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ውስጥ ያሉ የክልል እልፍኞች የሚገኙበት ቦታ ነው። እልፍኞቹ የየክልሎቹን ተፈጥሯዊ፣ ባህላዊ እና ታሪካዊ መስህቦች በጥቂቱ ለጎብኝዎቹ ያስተዋውቃሉ፤ ስለክልሎቹ መሰረታዊ መረጃ በተንቀሳቃሽ ምስል፣በሥነ-ስዕል እና በሌሎች የባህል ውጤቶች በጥቂቱ የሚያቀርቡ ናቸው። አሠራራቸውም በዘመናዊ የኪነ-ህንፃ ጥበብ የተቃኘ እና በጎብኝዎቹ ላይ የብሩህ ተስፋ ስሜት እንዲፈጠር ታስበው የተሰሩ ናቸው።

የአረንጓዴ ስፍራ

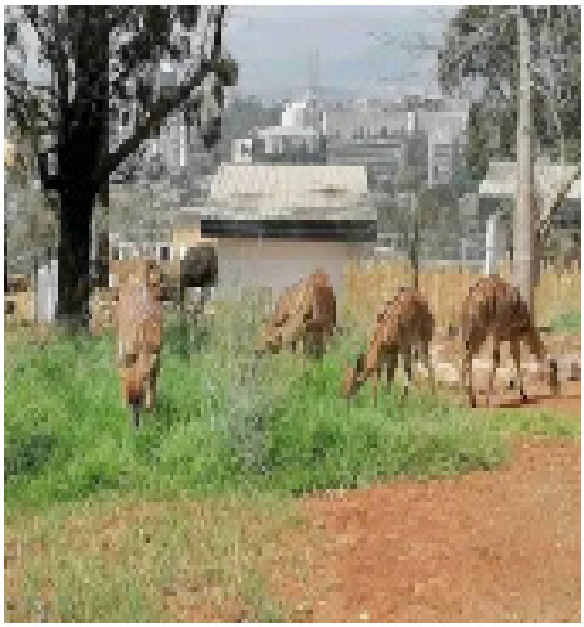
ይህ ቦታ ጎብኝዎች በእግር ጉዞ ወይም በጉዞ አጋዥ መሳሪያዎች የሚንሸራሸሩበት እና ከከፍታ ዙሪያ ገባውን የሚቃኙበት ነው። የአዲስ አበባ ከተማን ከፊል ገጽታ ቁልቁል ለመመልከት ምቹ የሆነ ነው። በአረንጓዴ ስፍራው ልዩ ልዩ ተፈጥሯዊ መስህቦች፣ ሀገራዊ ሀብቶችና መገለጫዎች የሚያንፀባርቁ የጥበብ ስራዎች ተካተዋል።

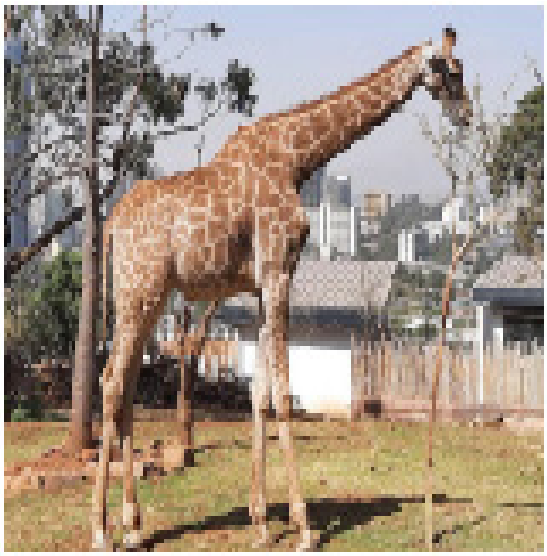
የአንድነት መካነ እንስሳት

በዚህ የእንስሳት ስፍራ ሰው ሰራሽ የባህር እንስሳት መኖሪያ ገንዳን (አኳርያም) ሳይጨምር ዝርያቸው ወደ 30 አይነት ብዛታቸው ደግሞ 220 ገደማ የሆነ በአፍሪካ ውስጥ የሚገኙ ብርቅየ የዱር እንስሳት የሚኖሩበት ስፍራ ነው። ከነዚህም መካከል ቀጭኔ፣ አቦ ሸማኔ፣ ሚርካት፣ ኢምፓላ እና ልዩልዩ አዕዋፋት ይገኙበታል።

በአጠቃላይ የአንድነት ፓርክ አሁን ባለው ቁመና የበርካታ ጎብኝዎችን ቀልብ የሚስብ ከመሆኑም በተጨማሪ ለሀገራችን ከፍተኛ የገቢ ምንጭ በመሆን የሚያገለግል ፓርክ ነው።

ምንጭ :-አንድነት ፓርክን በተመለከተ ከተዘጋጁ ጽሁፎች ውስጥ ለማስተማሪያነት በሚያመች መልኩ የተወሰደ

አንብቦ መረዳት

ተግባር ሁለት

ከዚህ ቀጥሎ ለቀረቡት የምርጫ ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ የያዘውን ፊደል በመምረጥ በደብተራችሁ ጻፉ።

1. ለቱሪዝም እድገት አስተዋፅዖ የሌለው የቱ ነው?

ሀ. ጎብኝዎች ባህላችንን እንዲያከብሩ ማድረግ

ለ. የራሳችንን ባህል መጠበቅ፡፡

ሐ. ማህበረሰቡን ስለቱሪዝም ጥቅም ማስተማር

መ. ለቅርሶች ትኩረት መንፈግ

2. ‹‹የግብር አዳራሽ ›› ሲል ምን ማለቱ ነው?

ሀ. ግብር የሚከፈልበት ቦታ ለ. የነገስታት የምግብ አዳራሽ

ሐ. የስብሰባ አዳራሽ መ. ቤተ መንግስት

3. ‹‹ዙሪያ ገባውን›› የሚለው ሐረግ የሚያስተላልፈው መልዕክት

ሀ. የሚወጣ የሚገባውን ለ. የሚሸከረከረውን

ሐ. አካባቢውን መ. ዙሪያ መዞርን

4. የአንድነት ፓርክ በውስጡ ስንት የቱሪዝም ዋና ዋና መስህቦች አሉት?

ሀ. አራት ለ. አምስት

ሐ. ስምንት መ. ስድስት

5. የቱሪስት መዳረሻ ቦታዎች ---------- ከፍተኛ አስተዋፅዖ አላቸው፡፡

ሀ. ለውጭ ምንዛሬ ማስገኛ ለ. ለጥናትና ምርምር

ሐ. ለእውቀትና ለመዝናናት መ. ሁሉም መልስ የሆናሉ

6. ‹‹ አንድነት ፓርክ ›› የሚለው ርዕስ ምንን ያመለክታል?

ሀ. ነጠላ ቁጥርን ለ. በብዙነት ውስጥ ያለ አንድነትን

ሐ. መረዳዳትን መ. ተመሳሳይነትን

7. ኢትዮጵያ በዩኒስኮ ካስመዘገበቻቸው ቅርሶች መካከል የማይካተተው_ ነው።

ሀ. የሀረር ግንብ ለ. የአፄ ፋሲል ቤተመንግስት

ሐ. የአንድነት ፓርክ መ. ኤርታሌ

ተግባር ሶስት

በምንባቡ መሰረት የሚከተሉትን ዓረፍተ ነገሮች ትክክል ከሆኑ ‹‹እውነት›› ስህተት ከሆኑ ደግሞ ‹‹ሀሰት›› በማለት በቃላችሁ መልሱ።

ሀ. የክልል እልፍኞች የየክልሉን ባህል በተወሰነ መልኩ ይገልጻሉ።

ለ. የአገር በቀል ዕጽዋት ተብለው የሚታወቁት ለምግብና ለመድሐኒትነት የሚሆኑ ናቸው።

ሐ. የቤተመንግስቱ አጠቃላይ ስፋት አርባ ሄክተር መሬት ነው።

መ. ታላቁ ቤተመንግስትን የመሰረቱት አፄ ኃ/ስላሴና እቴጌ መነን ናቸው።

ሠ. ባለ ጥቁር ጎፈር አንበሳ ያለበት ዋሻ ርዝመት 175 ሜትር ነው።

ተግባር አራት

ተማሪዎች ምንባቡን በትክክል በድጋሜ አንብቡና ዋናውን ሀሳብ ለክፍል ጓደኞቻችሁ በተራ በተራ በቃል አብራሩላቸው።

ክፍል ሶስት ቃላት

እምሬያዊና ፍካሬያዊ ፍቺ

ማስተዋሻ

ቃላት እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍቺ ይዘው ሊገኙ ይችላሉ። በዚህም የተነሳ አንድ ቃል በተለያየ መንገድ ሊተረጎም ይችላል።

ሀ. እማሬያዊ ፍቺ፡-

የአንድ ቃል የመጀመሪያ ቀጥተኛ ፍቺ ወይም የመዝገበ ቃላዊ ፍቺ ነው።

ምሳሌ፡-ሀ. መሬት - ምድር

ለ. ዱባ- ተቀቅሎ የሚበላ ትልቅ ፍሬ

ሐ. ቤት - ከተለያዩ ግብዓቶች የተሰራ የሰው ልጅ መጠለያ

ለ. ፍካሬያዊ ፍቺ

አንድ ቃል ከመዝገበ ቃላዊ ፍች በተጨማሪ ሌላ ተደራቢ ፍቺ ሊኖረው ይችላል። አንድ ቃል በቀጥታ ከሚኖረው ፍቺ ባሻገር የሚሰጠው ሚስጥራዊ ፍቺ ፍካሬያዊ ፍቺ ይባላል። ፍካሬያዊ ፍች ብዙውን ጊዜ የሚመሰረተው በንፅፅር ላይ ነው። ንፅፅሩም ከአንድ ማህበረሰብ ባህል፣ልማድ፣እምነትና አተያይ ጋር የሚቆራኝ ነው።

ምሳሌ፡-ሀ. ፍየል- ለፍላፊ

ለ. መሬት-ቻይ፣ ታጋሽ

ሐ. ዱባ-ወፍራም

ተግባር አንድ

የሚከተሉትን ቃላትና ሀረጋት በተሰጠው ምሳሌ መሰረት እማሬያዊ ፍቻቸውን በደብተራችሁ ጽፋችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።

ምሳሌ ፡- ዝግባ- በጣም ረጅም የሆነ የዛፍ አይነት

ድንጋይ- ለተለያየ ግንባታ የሚውል ግዑዝ ነገር

ሀ. ቁራ

ለ. ሙጫ

ሐ. ሚጥሚጣ

መ. ምስጥ

ሠ. ንብ

ረ. ብርቱካን

ሰ. ነፋስ

ሸ. እርጎ

ተግባር ሁለት

የሚከተሉትን ቃላት በተሰጠው ምሳሌ መሰረት ፍካሬያዊ ፍቺ በመስጠት በደብተራችሁ ፅፋችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።

ምሳሌ፡- ምላጭ- መሰሪ

መሰላል - ረጅም

ሀ. ጥይት

ለ. እሳት

ሐ. ወንፊት

መ. ጽጌረዳ

ሠ. ፈረስ

ረ. ጉልቻ

ተግባር ሶስት

ተማሪዎች አምስት ቃላትን ፈልጋችሁ እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍቺ የሚያሳዩ ዓረፍተ ነገር ሰርታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።

ክፍል አራት፡- ጽሕፈት

በሃላፊ ጊዜ አንቀፅ መግፍ

ተግባር አንድ

ከዚህ በታች በተሰጠው ምሳሌ መሰረት ባለፈው ሳምንት ያከናወናችሁትን ድርጊት በሃላፊ ጊዜ የተመሰረተ አንቀፅ በደብተራችሁ በመፃፍ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው።

ምሳሌ

ጎጃም ዳሞት አውራጃ ውስጥ ማንኩሳ በምትባል አገር ቦጋለ መብራቱ የሚባሉ ብዙ ዘመን በብቸኝነት የሚኖሩ ሰው ነበሩ። ቦጋለ መብራቱ ከድሀ ቤተሰብ የተወለዱ በዚያውም ላይ ድሆች ወላጆቻቸው ገና በህፃንነታቸው ሞተውባቸው ድህነት ሲያንገላታቸው ያደጉ ነበሩ። ትንሽ ከፍ እንዳሉ መጀመሪያ የፍየልና የጥጃ እረኝነት እየተቀጠሩ በኋላም እጃቸው እርፍ ለመጨበጥ ያክል መበርታት ሲጀምር ግብርና እየተቀጠሩ ይኖሩ ነበር። በዚህ

ሁኔታ እኩል እድሜያቸውን ካሳለፉና የሚስት ማግባት ፍላጎታቸው እየቀነሰ ከሄደ በኋላ በጎልማሳነታቸው ጉልበታም ወዲያውም ጤናማ በመሆናቸው ረዳት ሳይፈልጉ ራሳቸውን ረድተው ለመኖር ቢችሉም ሚስት ካላገቡ እድሜያቸው እየገፋ አቅማቸው እየቀነሰ ሲሄድ ረዳት የሚያጡ መሆናቸውን ወላጆቻቸው አጥብቀው ስለመከሯቸው ከዚያው ከማንኩሳ ውድነሽ በጣሙ የሚባሉትን ሴት አገቡ፡፡

ምንጭ፦ (ሀዲስ አለማየሁ ፍቅር እስከ መቃብር 1996፣12)፡፡

ተግባር ሁለት

ከላይ በተግባር አንድ ላይ በሃላፊ ጊዜ ተመስርታችሁ የፃፋችሁትን አንቀፅ ለክፍል ጓደኞቻችሁ ካነበባችሁ በኋላ ሌሎች ተማሪዎች ሲያነቡ ከራሳችሁ ስራ ጋር እያነጻጸራችሁ ጽሁፋችሁን ገምግሙ፡፡

ተግባር ሶስት

‹‹ሰላም ለሰው ልጆች አስፈላጊ ነው›› በሚለው ሀይለቃል አንድ አንቀፅ ፅፋችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ፡፡

ክፍል አምስት፡- ሰዋስው

ድህረ ግንድ ቅጥያ

ተግባር አንድ

የሚከተሉትን ቃላትና ሐረጋት ምሳሌውን መሠረት በማድረግ በዋና ቃሉ ላይ ድህረ ግንድ ቅጥያዎችን እያጣመራችሁ ጻፉ፡፡

ምሳሌ፡- ወንበር - ኦች ወንበሮች

መጣ -ኣችሁ መጣችሁ

ጫማ - ዎች ጫማዎች

ሀ. ደብተር - ኣችሁ

ሠ. መምህር - ኦች

ለ. ገበሬ - ዎች

ረ. ትምህርት - ኣችሁ

ሐ. መከረ - ኣት ሰ. መጽሐፍ - ኡ - ን

መ. ተከሰተ - ኧች ሸ. ንብረት -ኣቸው - ን

ተግባር ሁለት

በሚከተሉት ቃላትና ሀረጋት ውስጥ ያሉትን ቅድመ ግንድ ቅጥያዎችን በመነጠል በደብተራችሁ ጻፉና ለመምህራችሁ አሳዩ።

ምሳሌ፡- ከቤት ከ - ቤት ስለሄደ ስለ - ሄደ

ሀ. እንደወረደ መ. የነጀማል ሰ. ከአዲስ አበባ

ለ. ስለፍቅር ሠ. ወደመስኮት ሸ. አስነሳ

ሐ. የመቅደስ ረ. በህብረተሰብ

ማጠቃለያ

በዚህ ምዕራፍ ቅድመ አምድ ቅጥያ ከዋና ቃል ቀድሞ የሚገባ እንደሆነና ድህረ አምድ ደግሞ ከዋና ቃል በኋላ የሚጨመር መሆኑን ተምረናል።የቃላት እማሬያዊ ፍቺ ማለት የቃላት ቀጥተኛ ፍቺ ሲሆን ፍካሬያዊ ፍቺ ደግሞ ቃላት በቀጥታ ከሚኖራቸው ፍቺ ባለፈ ያላቸውን ድብቅ ወይም ስውር ፍቺ እንደሆነ ማየት ችለናል። በመሆኑም ለቃላት እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍቺ መስጠት ችለናል። የሃላፊ ጊዜ የሚባለው አንድ የተፈጸመ ድርጊት በጊዜ ቅደም ተከተል መተረክ መሆኑን ተገንዝበን የሃላፊ ጊዜ ጽሁፍ ጽፈናል። እንዲሁም ያነበብነውን ጽሁፍ ጭብጥ (ዋና መልእክት) ማብራራት ችለናል።

የክለሳ ጥያቄዎች

1. የቃላትን እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍቺ ምንነት በቃላችሁ አብራሩ።
2. የቅድመና ድህረ አምድ ቅጥያዎችን ምንነት በምሳሌአስደግፋችሁ ጻፉ
3. የጊዜ አይነቶችን በመዘርዘር ለእያንዳንዳቸው ምሳሌ ስጡ

4.የሚከተሉትን ቃላት በነፃና ጥገኛ ምዕላድ በመለየት አስቀምጡ

ሀ. ስኣቶቻችን ሐ. ወንድሞቻቸው

ለ. በቴሌቪዥናችው መ. ምንባብአችሁን

የቃላት ፍቺ

ቃል	ፍቺ
ሁለንተናዊ	ለመና፣ጠቅላላ አካል፣መላ ሰውነት
ህቡዕ	ድብቅ፣ ሚስጥራዊ፣ ይፋ ያልሆነ
ህብር	የልዩ ልዩ ቀለማት ቅንብር፣ጠባይ፣ ባህሪ፣ ለዛ
ሙዳ	በልክ በልክ የተቆረጠ የስጋ ቁራጭ
ማህበር	ተመሳሳይ ዓላማ ያላቸው ሰዎች የሚመሰርቱት ድርጅት
ማሳ	ተደጋግሞ የታረሰ፣ የታየመ መሬት
ማጀት	የምግብ ማብሰያ ክፍል፣ ጓዳ፣ ማድ ቤት
ምናብ	በስሜት ህዋሳት የማይደረስባቸውን ነገሮች በህሊና እንዲደረስባቸው የሚያድርግ ተፈጥሮአዊ ሀይል
ሞፈር	የእርሻ መሳሪያ፣የገበሬ እቃ፣
ቀንበር	በእርሻ ጊዜ በሁለቱ በሬዎች ትከሻ ላይ የሚቀመጥ በምራን የሚታሰር የእርሻ መሳሪያ ነው
ቀውስ	እብድ ፣ ወፈፌ፣ ንክ
ቆፈን	ብርድ፣ ቅዝቃዜ፣ ውርጭ
ተግዳሮት	መኮፈስ፣ ትዕቢት፣ ማናለብኝነት፣
ትውፊት	የተወረሰ እምነት፣ ነባር የአኗኗር አባባል፣ ወግ፣ታሪክ፣ ባህል
አርአያ	አምሳል፣የመልክ ምሳሌ፣ አብነት
አሻራ	ጣትን ቀለም አስነክቶ በማንኛውም ነገር ላይ ሲጫኑት የሚቀረው ምልክት፣ የቡና ገለፈት፣ገለባ
አውጫጭኝ	ወንጀል የሰራ ሰው ህዝቡ ተሰብስቦ ማጋለጥ፣ መጠቆም
አጥቢያ	አካባቢ፣ ሰበካ፣ ቀበሌ፣ቀዬ፣ ንጋት፣ ማግስት
እሾህ	በልዩ ልዩ ዛፎች ላይ የሚገኝ የሚዋጋ አሜከላ፣ ተንኮለኛ፣ ክፉ

	እንከን፣ ጥፋት፣ጉድለት፣ ህፀፅ፣ ነውር፣ ነቀፋ
እውን	ምናባዊና ህሊናዊ ብቻ የሆነውን በራሱ ህልውና ካለውና ነባራዊ ከሆነው ለመለየት የሚጠቅም
ወንፊት	ከአክርማ፣ ከሰንደዶ የሚሰራ ማንዘርዘሪያ፣ ወሬኛ
ዝርያ	የትውልድ ሀረጉ የሚታወቅ፣ በደም ግንኙነት የተሳሰረ ዝምድና
ደባ	ተንኮል፣ ሴራ፣ ተሸሸገ፣ተደበቀ
ጥበብ	ዘዴ፣ዕውቀት
ዕልመት	ጨለማ ፣ጥቁረት

ፊሊጣዊ አነጋገሮች	ፍቻቸው
ሀሳቡን ጣለ	ተረጋጋ
ሆዱን ሰጠ	ሚስጥሩን ገልጦ አወያየ
ልቡ ተነሳ	ለመሄድ ተቻኮለ
መንታ ልብ	ወላዋይ
ስመ ጥር	ታዋቂ
ቃሉን ሰጠ	መሰከረ
ነብር ሆነ	ተቆጣ
አድሮ ቃሪያ	የማይሻሻል
የቀለም ቀንድ	ምሁር
የውሃ ሽታ	ደብዛው የጠፋ
ደሙ ፈላ	ተናደደ
ድርብ ድል	በስኬት ላይ ስኬት
ጆሮ ሰጠ	አዳመጠ
ግብረ ገብ	መልካም ስነ-ምግባር

ዋቢ መጽሐፍት

ሀዲስ አለማየሁ፡፡ (1996 ዓ.ም)፡፡ ፍቅር እስከ መቃብር፡፡ አዲስ አበባ፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ድርጅት::

ሔኖክ ያሬድ፡፡ (2005 ዓ.ም)፡፡አበበ ቢቂላ የተወለደው መቼ ነው፡፡ ሪፖርተር ጋዜጣ

መዘመር ግርማ (2011 ዓ.ም)፡፡ ሁቱትሲ የወጣቷ ልብ አንጠልጣ ትውስታዎች የትርጉም ስራ፡፡

ማርታ እሸቱና ነፃነት ጌትነት፡፡ (2004 ዓ.ም) ፡፡ የአማርኛ ቋንቋ የተማሪው መማሪያ መፅሀፍ 10ኛ ክፍል፡፡አዲስ አበባ፣በት.መ.ማ.ማ.ድ፡፡

ሜሪ ጄን ግሌይና ሳባ ገ/መድህን ፡፡ (2007 ዓ.ም)፡፡ ተምሳሌት፡፡ ፅሀይ የኢትዮጵያ ሴቶች ማህበራዊ ቅንጅት አሳታሚ ድርጅት፡፡

ሰለሞን ሐለፎም፡፡(1997 ዓ.ም) ፡፡ የድርሰት አፃፃፍ፡፡አዲስ አበባ፣ ብራና ማተሚያ ድጅት፡፡

ሳሙኤል አየለና ታሪኳ መላኩ፡፡ (1997 ዓ.ም)፡፡ የአማርኛ ቋንቋ መማሪያ መፅሀፍ 7ኛ ክፍል፡፡ አዲስ አበባ፣ ንግድ ማተሚያ ድርጅት፡፡

ሳባ ያማርኛ መዝገበ ቃላት፡፡(2005 ዓ.ም)፡፡ አዲስ አበባ፣ አስቴር ነጋ አሳታሚ ድርጅት፡፡

ስርዓተ ትምህርት ዝግጅት ጥናትና ምርምር ኢንስትቲትዩት፡፡(1995 ዓ.ም)፡፡ የኤች አይ ቪ ኤድስ ትምህርት፡፡አዲስ አበባ፣ ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ድርጅት፡፡

ሪፖርተር ጋዜጣ፡፡ (2009 ዓ.ም)፡፡ ኪንና ባህል፣ታትሞ ከወጣው ለማስተማሪያነት ተሸሽሎ የተወሰደ፡፡

ባየ ይማም፡፡ (2010 ዓ.ም)፡፡ አጭርና ቀላል የአማርኛ ሰዋስው፡፡ አልፋ አሳታሚ ድርጅት፡፡

ታለጌታ ይመር፡፡(2007 ዓ.ም)፡፡ ሁለገብ የአማርኛ ቋንቋ መማሪያ አጋዥ መፅሀፍ፡፡ ብራና ማተሚያ ድርጅት፡፡

ትምህርት ሚኒስተር፣ሴቭ ዘ ችልድረን እና የአማራ ብሄራዊ ክልላዊ መንግስት ትምህርት ቢሮ በጋራ ትብብር፡፡ (2008 ዓ.ም)፡፡ ለምግብነት የሚውሉ የጓሮ አትክልቶች በሚል የተዘጋጀ አጋዥ መፅሀፍ፡፡

አለም እሸቱ፡፡(1999 ዓ.ም)፡፡ ተግባራዊ የአማርኛ ትምህርት ማጠናከሪያ ከ7-10ኛ ክፍል፡፡ ብራና ማተሚያ ድርጅት፡፡

አለቃ ደስታ ተ/ክለወልድ፡፡(1962ዓ.ም)፡፡ አዲስ የአማርኛ መዝገበ ቃላት፡፡ አዲስ አበባ፣በአርቲስቲክ ማተሚያ ድርጅት፡፡

አምሳለ አክሊሉ፡፡ (1981 ዓ.ም)፡፡ በአለም የታወቁ አጫጭር ልቦለዶች፡፡ አዲስ አበባ፣ ኩራዝ አሳታሚ ድርጅት፡፤

ዘሪሁን አስፋው ፡፡(2004 ዓ.ም)፡፡ የስነ-ፅፉፍ መሰረታውያን፡፡ንግድ ማተሚያ ድርጅት፡፡

የአብክመ ባህልና ቱሪዝም ቢሮ፡፡ (2001 ዓ.ም)፡፡ የባህል ልማት መሰናክሎች ቅኝት፡፡ ባህርዳር፣(ያልታተመ)፡፡

የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት ቢሮ፡፡(2007ዓ.ም)፡፡ የአማርኛ መማሪያ መፅሀፍ 7ኛ ክፍል፡ ፡አዲስ አበባ፣ቦሌ ማተሚያ ድርጅት፡፡

የፌደራል ነጋሪት ጋዜጣ፡፡ (2012 ዓ.ም)፡፡ የጥላቻ ንግርርና የሀሰተኛ መረጃ ስርጭትን ለመቆጣጠር የወጣ አዋጅ፡፡ሀያ ስድተኛ አመት ቁጥር 26 ገፅ 12339፡፡ አዲስ አበባ ብርሃንና ሰላም መተሚያ ድርጅት፡፡

ደረጀ ገብሬ፡፡(1996 ዓ.ም) ፡፡ተግባራዊ የፅህፈት መማሪያ፡፡አዲስ አበባ፣ ንግድ ማተሚያ ድርጅት፡፡

ደበበ ኃ/ጊዮርጊስ፡፡(2008 ዓ.ም)፡፡ ኮሜት አጋዥ መፅሃፍ ከ9-10ኛ ክፍል፡፡ አዲስ አበባ፣ አስቴር ነጋ አሳታሚ ድርጅት፡፡

ጌታሁን አማረ፡፡(2009 ዓ.ም)፡፡ ዘመናዊ የአማርኛ ሰዋስው በቀላል አቀራረብ ፡፡ አዲስ አበባ፣ አልፋ አሳታሚ ድርጅት፡፡

ፋንታሁን እንግዳ፡፡ (2000 ዓ.ም) ፡፡ ታሪካዊ መዝገበ ሰብ ከጥንት እስከ ዛሬ፡፡ አዲስ አበባ፣ብርሃንና ሰላም ማተሚያ ድርጅት፡፡

የአማርኛ የፊደል ገበታ

ግዕዝ	ካዕብ	ሣልስ	ራብዕ	ኃምስ	ሳድስ	ሳብዕ
ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ
ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ
ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሕ	ሖ
መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ም	ሞ
ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሦ
ረ	ሩ	ሪ	ራ	ሬ	ር	ሮ
ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ስ	ሶ
ሸ	ሹ	ሺ	ሻ	ሼ	ሽ	ሾ
ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ
በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ
ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቴ	ት	ቶ
ቸ	ቹ	ቺ	ቻ	ቼ	ች	ቾ
ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ን	ኖ
ኘ	ኙ	ኚ	ኛ	ኜ	ኝ	ኞ
አ	ኡ	ኢ	ኣ	ኤ	እ	ኦ
ከ	ኩ	ኪ	ካ	ኬ	ክ	ኮ
ኸ	ኹ	ኺ	ኻ	ኼ	ኽ	ኾ
ወ	ዉ	ዊ	ዋ	ዌ	ው	ዎ
ዐ	ዑ	ዒ	ዓ	ዔ	ዕ	ዖ
ዘ	ዙ	ዚ	ዛ	ዜ	ዝ	ዞ
ዠ	ዡ	ዢ	ዣ	ዤ	ዥ	ዦ
የ	ዩ	ዪ	ያ	ዬ	ይ	ዮ
ደ	ዱ	ዲ	ዳ	ዴ	ድ	ዶ
ጀ	ጁ	ጂ	ጃ	ጄ	ጅ	ጆ
ገ	ጉ	ጊ	ጋ	ጌ	ግ	ጎ
ጠ	ጡ	ጢ	ጣ	ጤ	ጥ	ጦ
ጨ	ጩ	ጪ	ጫ	ጬ	ጭ	ጮ
ጰ	ጱ	ጲ	ጳ	ጴ	ጵ	ጶ
ጸ	ጹ	ጺ	ጻ	ጼ	ጽ	ጾ
ፀ	ፁ	ፂ	ፃ	ፄ	ፅ	ፆ
ፈ	ፉ	ፊ	ፋ	ፌ	ፍ	ፎ
ፐ	ፑ	ፒ	ፓ	ፔ	ፕ	ፖ
ቨ	ቩ	ቪ	ቫ	ቬ	ቭ	ቮ

የኢትዮጵያ ቁጥሮች

፩ 1	፪ 2	፫ 3	፬ 4	፭ 5	፮ 6	፯ 7	፰ 8	፱ 9	፲ 10
፲፩	፲፪	፲፫	፲፬	፲፭	፲፮	፲፯	፲፰	፲፱	፳ 20
፳፩	፳፪	፳፫	፳፬	፳፭	፳፮	፳፯	፳፰	፳፱	፴ 30
፴፩	፴፪	፴፫	፴፬	፴፭	፴፮	፴፯	፴፰	፴፱	፵ 40
፵፩	፵፪	፵፫	፵፬	፵፭	፵፮	፵፯	፵፰	፵፱	፶ 50
፶፩	፶፪	፶፫	፶፬	፶፭	፶፮	፶፯	፶፰	፶፱	፷ 60
፷፩	፷፪	፷፫	፷፬	፷፭	፷፮	፷፯	፷፰	፷፱	፸ 70
፸፩	፸፪	፸፫	፸፬	፸፭	፸፮	፸፯	፸፰	፸፱	፹ 80
፹፩	፹፪	፹፫	፹፬	፹፭	፹፮	፹፯	፹፰	፹፱	፺ 90
፺፩	፺፪	፺፫	፺፬	፺፭	፺፮	፺፯	፺፰	፺፱	፻ 100
፼፻	200	፲፻	300	፴፻	400	፶፻	500	፷፻	600
፸፻	700	፹፻	800	፺፻	900	፩፼	1000	፳፼	2000
፴፼	3000	፵፼	4000	፶፼	5000	፷፼	6000	፹፼	7000
፺፼	8000	፻፼	9000	፼፼	10000				

አማርኛ

እንደ መጀመሪያ ቋንቋ
የተማሪ መጽሐፍ

፯ኛ ክፍል